

**Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών**

Διπλωματική Εργασία

για το

**Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
του Τμήματος Κοινωνιολογίας
σε συνεργασία με το Τμήμα Ψυχολογίας:
“Κοινωνικός Αποκλεισμός και Μειονότητες”**

ΘΕΜΑ:

**“Προγράμματα Κοινωνικής Ένταξης και Επαγγελματικής Κατάρτισης
για τους Ανήλικους Παραβάτες”**

Επιτροπή:

Καθηγητής Α. Μαγγανάς

Καθηγητής Ι. Φαρσεδάκης

Αναπλ. Καθηγήτρια Ε. Λαμπροπούλου

Επιβλέπων

Μέλος

Μέλος

Ελεονώρα Θλιβίτου

Αθήνα, Οκτώβριος 2001

Η διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών “Κοινωνικός Αποκλεισμός και Μειονότητες” του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

Θέλω να ευχαριστήσω καταρχήν τα μέλη της επιτροπής:

Τον καθηγητή Αν. Μαγγανά για την τιμή να είναι ο επιβλέπων της εργασίας, για την έντεχνη συμβουλευτική του κατεύθυνση και την ευχάριστη συνεργασία μας.

Τον καθηγητή Ιάκ. Φαρσεδάκη και την αναπλ. καθηγήτρια Ε. Λαμπροπούλου για το ενδιαφέρον τους για το θέμα της εργασίας, την τιμή να είναι μέλη της επιτροπής και τη διακριτική τους βοήθεια στη βελτίωση της εργασίας.

Ευχαριστώ την κ. Κ. Δημητρούλη από τη Γ.Γ.Α.Ε. της οποίας η ομιλία στα πλαίσια του μαθήματος Εγκληματολογίας αποτέλεσε το ερέθισμα για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος. Τον κ. Γ. Μόσχο από την Άρσις για τις ενδιαφέρουσες συζητήσεις και για το υλικό που μου διέθεσε καθώς και τον κ. Γ. Νεραντζή για τις χρήσιμες εμπειρικές του συμβουλές και τη γενναιόδωρη βοήθειά του στη συγκέντρωση του υλικού. Τις κ.κ. Ε. Ανδριανάκη και Ε. Κατσιγαράκη από το Υπουργείο Δικαιοσύνης για τη βοήθεια και τη συνεργατικότητα τους στη συγκέντρωση του υλικού. Τον κ. Ι. Τραντόπουλο από τον Ονήσιμο για το υλικό που μου διέθεσε και τα ενθαρρυντικά του λόγια στη δύσκολη φάση της εκκίνησης.

Ευχαριστώ τη Γραμματεία του Μεταπτυχιακού για την εξυπηρέτηση πάντα με καλή διάθεση και τις χρήσιμες εμπειρικές συμβουλές στην αρχή και το τέλος της εργασίας.

Ευχαριστώ το Στέλιο Σαράντη για τις συγκεκριμένες χρήσιμες συμβουλές από την εμπειρία του, την καλοπροαίρετη πίεση σε περιόδους εφησυχασμού μου, την ψυχολογική συμπαράσταση, την έμπνευσή μου εν αγνοία του καθώς και την υπομονετική διόρθωση της επεξεργασίας κειμένου.

Τέλος, ευχαριστώ και ευγνωμονώ τους γονείς μου χωρίς τους οποίους δεν θα ήμουν ικανή να φοιτήσω στο ΠΜΣ “Κοινωνικός Αποκλεισμός και Μειονότητες”.

Περίληψη

Τα νεαρά άτομα που έχουν εμπλακεί στο μηχανισμό της απόδοσης ποινικής δικαιοσύνης, έχουν την εμπειρία του εγκλεισμού η οποία, πέρα από τη στέρηση της ελευθερίας, συνεπάγεται και την πρόκληση μιας γενικότερης κοινωνικής δυσλειτουργίας.

Η σηματοδότηση του όρου “επανάταξη” είναι αναγκαίο να διαφοροποιηθεί από τις έννοιες της μεσολάβησης ή της “εκ των άνω” επέμβασης και να ιδωθεί μέσα σ’ ένα σύστημα κοινωνικής διαντίδρασης. Η επαγγελματική ένταξη των νέων παραβατών και οι θεσμοί που την υποστηρίζουν, έμμεσα ή και άμεσα, αποσκοπούν στην ενίσχυση της διαδικασίας κοινωνικής ενσωμάτωσης των νέων αυτών και στην αποφυγή της εγκληματικής υποτροπής και γενικότερα στη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Η αποφυλάκιση δεν συνδέεται πάντα με μια διαδικασία ομαλής επιστροφής στο ελεύθερο κοινωνικό βίο. Αντίθετα, μετά από μια κατάσταση ολοκληρωτικής στέρησης, ο αποφυλακισμένος αρχίζει να βιώνει μια ψυχοφθόρα διαδικασία κοινωνικής περιθωριοποίησης. Η κατάρτιση με σκοπό την απασχόληση αποτελεί ένα ενδιάμεσο στόχο που έχει ως απόληξη την ομαλή κοινωνική επανάταξη. Η πρώτη είναι συχνά προϋπόθεση για τη δεύτερη. Όμως οι ανάγκες, τα αιτήματα και τα προβλήματα δεν σταματούν στην εργασία. Συνεπώς, η στήριξη πρέπει να είναι πολύπλευρη, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παραμέτρους που επιδρούν ανασταλτικά στην κοινωνική αποκατάσταση. Χρειάζεται συνολική, πολύμορφη αλλά και εξατομικευμένη δράση και στήριξη.

Στη χώρα μας, η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, η Άρσις, ο Ονήσιμος, ο ΟΑΕΔ και το Υπουργείο Δικαιοσύνης εφαρμόζουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και κοινωνικής ένταξης για τους ανήλικους παραβάτες τόσο κατά την περίοδο εγκλεισμού τους όσο και μετά την αποφυλάκισή τους. Επίσης, ο σχεδιασμός παρεμβάσεων στα πλαίσια ευρωπαϊκών προγραμμάτων και συνεργασιών αποσκοπεί στην άμβλυνση των συνεπειών του εγκλεισμού των ανηλικών παραβατών και στην ομαλοποίηση της επανόδου τους σε συνθήκες ανοιχτής κοινωνίας.

Το αποφυλακιστήριο ταυτίζεται συνήθως με το διαβατήριο για την ανεργία και τον αποκλεισμό, κάποτε και την υποτροπή. Η παρούσα εργασία επιδιώκει να συμβάλει στην ανατροπή αυτής της ταύτισης.

Λέξεις – κλειδιά:

Κοινωνική Επανάταξη, Επαγγελματική Κατάρτιση, Ανήλικοι Παραβάτες, Υποτροπή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

- Η τάση για ορθολογική και ανθρωπιστική αντιμετώπιση του εγκληματία..... 3
- Η ποινική ευθύνη των ανηλίκων κατά το ελληνικό Ποινικό Δίκαιο..... 6

ΕΙΣΑΓΩΓΗ..... 11

Α' ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ & ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ **ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΑΡΑΒΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

1. Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης.....	13
1.1. Πεδία δράσης της Γ.Γ.Α.Ε.....	14
2.1.1 Βασική Εκπαίδευση Ενηλίκων.....	14
2.1.2 Άτυπη επαγγελματική κατάρτιση ενηλίκων.....	15
2.1.3 Ευρωπαϊκά Προγράμματα.....	15
2.1.4 Κοινωνική-πολιτιστική επιμόρφωση.....	16
1.2. Ομάδες – Στόχοι της Γ.Γ.Α.Ε.....	16
1.3 Λειτουργία Ν.Ε.Α.Ε. και Κ.Ε.Κ.....	16
1.3.1 Τι είδους προγράμματα γίνονται στα Κ.Ε.Κ.....	18
1.3.2 Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν τα προγράμματα των Κ.Ε.Κ.....	18
1.3.3 Τι προσφέρουν τα Κ.Ε.Κ.....	19
1.4. Μονάδα Προώθησης της Απασχόλησης.....	20
1.4.1 Στόχος Μονάδας Προώθησης της Απασχόλησης.....	21
1.5. Το ζήτημα της εκπαίδευσης και της απασχόλησης των ανηλικων παραβατών.....	22
1.5.1 Συνθήκες αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.....	29
1.5.2 Αντικειμενικές συνθήκες αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.....	30
2. Άρσις, Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων.....	33
2.1. Δράσεις – Σκοποί της Άρσις.....	33
2.2. Τρεις Άξονες Παρέμβασης της Άρσις.....	34
2.3. Συνεργασία με υπηρεσίες και κοινωνικούς φορείς.....	35
2.4. Η Δράση της Άρσις, Δομές της Άρσις.....	36
2.4.1. Κέντρα Υποστήριξης Νέων (Κ.Υ.Ν.), Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Βόλος.....	36
2.4.2. Χώροι πολιτιστικής δημιουργίας και επικοινωνίας.....	37
2.4.3. Αυτόνομα παραγωγικά εργαστήρια.....	38
2.4.4. Δράσεις σε χώρους εγκλεισμού.....	38
2.5. Η Άρσις μέλος σε εθνικά δίκτυα.....	40
2.6. Κέντρο Υποστήριξης Νέων (Κ.Υ.Ν.).....	40
2.7. Παρεμβάσεις σε Χώρους Εγκλεισμού.....	43
2.7.1. Σωφρονιστικά Καταστήματα Ανηλίκων.....	44
2.7.2. Ίδρυμα Αγωγής Θηλέων Παπάγου.....	44
2.7.3. Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Κορυδαλλού.....	45
2.7.4. Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Βόλου.....	45
2.8. Γραφείο Προετοιμασίας για την εργασία.....	45
2.9. Εναισθητοποίηση Εργοδοτών – Τοποθέτηση και Υποστήριξη σε Θέσεις Εργασίας.....	47
2.10. Εργαστήρια Επαγγελματικής Κατάρτισης.....	48
2.10.1. Βόλος – Κατάρτιση σε βιοκλιματικά κτίρια.....	49

2.10.2. Επιχειρηματικές δραστηριότητες για νέους.....	50
2.10.3. Εργαστήρι Χειροτεχνίας ΠΛΩΡΗ.....	51
2.10.4. Παρεμβάσεις για νέους-νέες που έχουν αποχωρήσει πρόωρα από το σχολείο.....	51
2.10.5. Κέντρα Προετοιμασίας για την Εργασία.....	51
2.11. Χαρτογράφηση των νέων και των αναγκών τους.....	52
3. Ονήσιμος. Σκοπός και έργα του συλλόγου συμπάρστασης κρατούμενων.....	54
3.1. Δράσεις Ονήσιμου.....	54
3.2. Ανάγκες – Ελλείψεις.....	55
4. Ο.Α.Ε.Δ.	58
4.1. Πρόγραμμα Επιδότησης Νέων Θέσεων Εργασίας (Ν.Θ.Ε.).....	58
4.1.1. Διάρθρωση Προγράμματος.....	59
4.1.2. Ποσό επιχορήγησης.....	60
4.2. Πρόγραμμα Επιδότησης Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών (Ν.Ε.Ε.).....	62
5. Τμήμα Συνθηκών Κράτησης Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής Νέων της Διεύθυνσης Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης.....	63
5.1. Σωφρονιστικό Κατάστημα: Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κασσαβέτιας.....	64
5.2. Σωφρονιστικό Κατάστημα: Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνας.....	65
5.2.1. Στόχοι και σκοποί προγράμματος.....	66
5.3. Σωφρονιστικό Κατάστημα: Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνας.....	67
5.3.1. Οι σκοποί του προγράμματος.....	67
5.4. Σωφρονιστικό Κατάστημα: Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνας.....	68
5.5. Σωφρονιστικό Κατάστημα: Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνας.....	70

Β' ΜΕΡΟΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Παρουσίαση προγράμματος «Μελάμπους» (Συνεργασία της Γ.Γ.Α.Ε., του Υπουργείου Δικαιοσύνης και της «Αρσις», Εταιρείας Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων, 1996 – 1997).....	72
1.1. Οι κεντρικοί τομείς ανάπτυξης του προγράμματος.....	72
1.2. Στόχος του προγράμματος.....	73
2. Παρουσίαση προγράμματος «Μελάμπους 2» (Συνεργασία της «Αρσις», Εταιρείας Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων, Γ.Γ.Α.Ε., Γ. Γ. Νέας Γενιάς, αναπτυξιακών εταιριών των Δήμων Αθηναίων και Νέας Ιωνίας Βόλου, του Υπουργείου Δικαιοσύνης και ΟΑΕΔ).....	75
3. Πρόγραμμα Leonardo da Vinci «Δημιουργία Καινοτόμων Εργαλείων Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης για Ανήλικους Παραβάτες», Αρσις.....	77
3.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες.....	78
4. Συγκριτική μελέτη και παρουσίαση αναπτυσσόμενων πολιτικών σχετικά με την ένταξη των νέων παραβατών στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα και Βρετανία.....	79
4.1. Βασικοί στόχοι του προγράμματος.....	80
4.2. Το περιεχόμενο του προγράμματος.....	81
4.3. Διαπιστώσεις της έρευνας στις περιοχές Αθήνας, Πάτρας, Θεσ/κης, Ξάνθης.....	86
4.4. Διαπιστώσεις – Προτάσεις.....	90
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	92
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	107

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Η τάση για ορθολογική και ανθρωπιστική αντιμετώπιση του εγκληματία

Από τα τέλη του περασμένου αιώνα συντελείται και στη χώρα μας μια εξέλιξη προς μια περισσότερο ορθολογική και ανθρωπιστική αντιμετώπιση των εγκληματιών.

Τόσο στο νομοθετικό όσο και στο νομολογιακό επίπεδο σημειώνεται μια συνεχής υποχώρηση της θανατικής ποινής και μια επίσης συνεχής μείωση της σημασίας των ποινών κατά της ελευθερίας, με αντίστοιχη αύξηση της σημασίας των ποινών σε χρήμα.

Για την ερμηνεία του νέου αυτού τρόπου αντιμετώπισης του εγκληματία θα μπορούσαν να προβληθούν λόγοι οργανωτικοί ή οικονομικής φύσεως αλλά οι βαθύτεροι λόγοι αυτής της εξέλιξης θα πρέπει να αναζητηθούν σε μια γενικότερη αλλαγή νοοτροπίας και κοινωνικής στάσης απέναντι στον εγκληματία και την πράξη του ιδιαίτερα μετά από νεότερες επιστημονικές διαπιστώσεις αλλά και σημαντικές ιστορικές εμπειρίες (πολέμους) που ευνόησαν ένα ισχυρό ρεύμα ανθρωπισμού. Οι επιστημονικές παρατηρήσεις για τις εγκληματογόνες επιδράσεις διαφόρων κοινωνικών παραγόντων (π.χ. συνθήκες κατοικίας και διαβίωσης) έφεραν στο φως την εύθραυστη ψυχολογική ισορροπία ενός εγκληματία και έδειξαν το πόσο εύκολο είναι να εξωθηθεί κανείς στο έγκλημα ή στην υποτροπή από λόγους ανεξάρτητους προς τη θέλησή του¹.

¹ Νέστορ Κουράκης, Ποινική Καταστολή, Αθήνα, Εκδ. Α. Ν. Σάκουλα, 1989.

Ο διχασμός μεταξύ “καλών” και “κακών”, “φιλόνομων” και “εγκληματιών” πολιτών άρχισε, κατά την μεταπολεμική εποχή, να χάνει ολοένα και περισσότερο έδαφος. Σε αυτό συντέλεσε και ο μεγάλος αριθμός των ατόμων στα οποία επιβάλλονται ποινικές κυρώσεις – απόρροια και της πολυνομίας που μαστίζει τις σύγχρονες κοινωνίες.

Από την άλλη πλευρά, μεγάλη σημασία αποδόθηκε στον αιώνα μας από τους διεθνείς οργανισμούς και τις ανεπτυγμένες χώρες στις αρχές του Κράτους Δικαίου και του σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα (δικαιώματα που μπορούν, ως ένα βαθμό να απολαμβάνουν και οι κρατούμενοι με εξασφάλιση συγκεκριμένων διαδικασιών και ένδικων μέσων σε περίπτωση παραβίασεως των δικαιωμάτων αυτών). Ήδη αμέσως μετά τον τελευταίο πόλεμο διατυπώθηκαν στη Γαλλία από την Επιτροπή Αμοι δεκατέσσερις βασικές αρχές σωφρονιστικής πολιτικής, ως προάγγελος των μετέπειτα «Ελάχιστων Κανόνων Μεταχειρίσεως των Κρατουμένων» του Ο.Η.Ε.. Ως πρώτη τέθηκε η αρχή για τον σκοπό που πρέπει να υπηρετεί η στερητική ποινή της ελευθερίας. Ο σκοπός αυτός είναι **«η βελτίωση και κοινωνική επανένταξη του κρατούμενου»**, όπως ακριβώς και για τον ελληνικό Σωφρονιστικό Κώδικα (α.1) η εκτέλεση των ποινών και των μέτρων ασφαλείας **«αποσκοπεί κυρίως εις την κοινωνικήν αναπροσαρμογήν των κρατουμένων δια της αγωγής και βελτιώσεως αυτών»**. Είναι φανερό ότι αν τέτοιος είναι ο σκοπός των ποινών, τότε η επιβολή τους πρέπει να γίνεται προ πάντων χάριν του ίδιου του κρατούμενου και να διέπεται από αληθινό ανθρωπιστικό ενδιαφέρον προς το πρόσωπό του².

² Νέστωρ Κουράκης, Ποινική Καταστολή, Αθήνα, Εκδ. Α. Ν. Σάκκουλα, 1989.

Επίσης, έγινε βαθμιαία αποδεκτό κυρίως στις λεγόμενες «πλουραλιστικές» κοινωνίες, το δικαίωμα να είναι κανείς διαφορετικός από τους άλλους και, άρα, το δικαίωμα να αποκλίνει κανείς από τα κοινωνικά πρότυπα, στο μέτρο κατά το οποίο λείπει από αυτά η καθολικότητα της κοινωνικής συναίνεσης και υπό την προϋπόθεση να μην βλάπτονται έτσι τα ξένα έννομα αγαθά (από-ηθικοποίηση του ποινικού δικαίου και απεγκληματικοποίησή του). Η αποσύνδεση αυτή του ποινικού δικαίου από μεταφυσικά πρότυπα και αντιλήψεις είχε σοβαρές προεκτάσεις και ως προς την δικαιολόγηση της ποινής: η επιβολή της θεωρείται πλέον ως αναγκαία όχι τόσο για να αποκατασταθεί η έννομη τάξη και να αποδοθεί δικαιοσύνη όσο κυρίως για να επιτευχθούν συγκεκριμένοι σκοποί, ωφέλιμοι για τον εγκληματία και την κοινωνία.

Το βασικό πρόβλημα που δεσπόζει στις σύγχρονες ποινικές και σωφρονιστικές νομοθεσίες είναι η χάραξη μιας αντεγκληματικής πολιτικής στην οποία αφενός θα εναρμονισθούν –σε θεωρητικό επίπεδο- τα μέτρα κοινωνικής επανένταξης των κρατουμένων με τον σεβασμό της προσωπικότητάς τους και αφετέρου θα προσαρμοσθούν –σε πρακτικό επίπεδο- τα μέτρα αυτά με τις υπάρχουσες δυνατότητες έκτισης ποινών (π.χ. έλλειψη χώρου στα σωφρονιστικά καταστήματα) σε κάθε συγκεκριμένη χώρα. Γίνεται φανερό ότι η χάραξη μιας τέτοιας πολιτικής ποικίλλει από τη μια χώρα στην άλλη ανάλογα με τις αντιλήψεις που επικρατούν εκεί για τους σκοπούς της ποινικής καταστολής και για τα δικαιώματα των κρατουμένων αλλά και ανάλογα με τις ειδικότερες (οικονομικές ή άλλες) δυνατότητες και ανάγκες που έχει μια χώρα για τη χάραξη μιας τέτοιας πολιτικής³.

³ Νέστορ Κουράκης, Ποινική Καταστολή, Αθήνα, Εκδ. Α. Ν. Σάκκουλα, 1989.

Οι σύγχρονες τάσεις στον χώρο των ποινικών κυρώσεων διαγράφουν μια σαφή κατεύθυνση για εγκατάλειψη εκδικητικών, ανωφελών, δαπανηρών ή προσβλητικών για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ποινών και για την υιοθέτηση κυρώσεων που βοηθούν αποφασιστικά στην κοινωνική επανένταξη του εγκληματία.

Ποινές όπως η θανατική και ο εγκλεισμός του δράστη σε ψυχοφθόρα σωφρονιστικά καταστήματα παραχωρούν βαθμιαία τη θέση τους σε άλλες μορφές κυρώσεων, όπως η άσκηση κοινωφελούς δραστηριότητας σε χώρους έξω από τη φυλακή και η ποινή σε χρήμα. Αυτό αφορά στην μικρής και μέσης βαρύτητας εγκληματικότητα ενώ για τις βαριές περιπτώσεις εγκλημάτων θα χρειασθεί, για κάποιο καιρό ακόμη, η χρησιμοποίηση του θεσμού της φυλάκισης προσαρμοσμένου, όμως στα ανθρωπιστικά ιδεώδη της εποχής μας⁴.

Δεν φαίνεται να απέχει πολύ η ημέρα εκείνη κατά την οποία, όπως παρατήρησε ένα γάλλος νομικός, η φυλακή θα εμφανίζεται στα μάτια μας “ως ένας τρόπος εκτέλεσης ποινών εξίσου πρωτόγονος όπως σήμερα μας φαίνονται ο σωματικές ποινές”⁵.

Η ποινική ευθύνη των ανηλίκων κατά το ελληνικό Ποινικό Δίκαιο

Οι ηλικίες που ορίζουν τις κατηγορίες ανηλίκων κατά τον ελληνικό ποινικό κώδικα είναι οι εξής:

- από 7 – 12 ετών οι ανήλικοι ονομάζονται ειδικότερα παιδιά
- από 12 – 17 ετών ονομάζονται έφηβοι

⁴ Νέστορ Κουράκης, Ποινική Καταστολή, Αθήνα, Εκδ. Α. Ν. Σάκκουλα, 1989.

- από 18 – 21 ετών εντάσσονται πια στην κατηγορία των ενηλίκων, όσοι όμως βρίσκονται σ' αυτό το πλαίσιο ονομάζονται άτομα μετεφηβικής ηλικίας και η μεταχείρισή τους μπορεί να είναι κάπως ηπιότερη απ' ό,τι αυτή των ενηλίκων.

Η διάταξη του άρθρου 7 παράγραφος 1 του Συντάγματός μας ορίζει ότι η ποινή δεν μπορεί να επιβληθεί χωρίς έγκλημα και ότι το έγκλημα πρέπει να ορίζεται από κάποιο νόμο που να περιγράφει μια ορισμένη πράξη. Προϋπόθεση για την ύπαρξη εγκλήματος είναι η ύπαρξη αδικού (μια πράξη που περιγράφεται στο νόμο ως έγκλημα και μια συμπεριφορά που προσβάλει κάποια αγαθά) και η ύπαρξη ενοχής (ο δράστης της άδικης πράξης είχε μια τέτοια ψυχική στάση απέναντι στην πράξη την οποία τέλεσε που δείχνει ότι την ήθελε ή αδιαφόρησε απέναντι σ' αυτήν)⁵.

Ωστόσο ένας ανήλικος μπορεί σε κάποια περίπτωση να έχει διαπράξει μία άδικη πράξη αλλά δεν μπορεί να έχει καταρχήν την ενοχή την οποία έχει ο ενήλικος γιατί ο τελευταίος έχει την απαιτούμενη ωριμότητα στις περισσότερες περιπτώσεις ώστε η ψυχική στάση του απέναντι στην άδικη πράξη να είναι προϊόν μιας αυτοπροσδιορισμένης στάσης του απέναντι στις αξίες ενώ ο ανήλικος πολλές φορές δεν έχει ακόμα αυτή τη διανοητική ανάπτυξη. Χρειάζεται οπωσδήποτε στο χώρο του ποινικού δικαίου να αντιμετωπισθεί η συμπεριφορά των ανηλίκων με ένα τρόπο διαφορετικό απ' αυτόν με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι ενήλικες, δηλαδή μια ιδιόμορφη ποινική πολιτική για τους ανήλικες.

⁵ J. – M. Varaut, La prison, pour quoi faire? Paris: La table Ronde, 1972.

⁶ Ν. Παρασκευόπουλος από Επιστημονική Ημερίδα «Νεανική Παραβατικότητα και επαγγελματική Ένταξη», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Μάιος 1994.

Παράλληλα, υπάρχει μια προσπάθεια απέναντι στους ανήλικους να υπάρξει μια πολιτική διαπαιδαγώγησής τους ή υποβοήθησής τους στην προσπάθειά τους να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο ομαλά.

~~Στα παραπάνω θα πρέπει να προστεθεί και η αναπόφευκτη κοινωνική επιλεκτικότητα που χαρακτηρίζει τη λειτουργία του συστήματος ποινικής καταστολής. Με βάση τις διαπιστώσεις σχετικών ερευνών, φαίνεται ότι τόσο η διαδικασία εντοπισμού και σύλληψης των δραστών όσο και η διαδικασία παραπομπής στο δικαστήριο και τελικώς στη φυλακή επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση και ισχύ του δράστη καθώς και με την ύπαρξη άλλων κοινωνικών χαρακτηριστικών όπως το νεαρό της ηλικίας το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η φτώχεια, η ανεργία, φυλετικές ιδιαιτερότητες, βεβαρημένο ιστορικό, ασθενής οικογενειακή στήριξη κλπ. Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η έλλειψη επαγγελματικής εκπαίδευσης και εξειδίκευσης εμφανίζεται σαν το πλέον κοινό στοιχείο του πληθυσμού που απασχολεί την ποινική δικαιοσύνη, γεγονός που αυτονόητα συνδέεται με την ανεργία και το ζητούμενο της εκπαιδευτικής – επαγγελματικής υποστήριξης⁷.~~

Οι ανήλικοι παραβάτες, όπως προσδιορίζονται από τη διαδικασία ποινικής εμπλοκής (Αστυνομία – Δικαστήρια – Φυλακή) προέρχονται από τις ασθενέστερες κοινωνικοοικονομικά ομάδες που μειονεκτούν στη μόρφωση, την οικογενειακή σταθερότητα και συνοχή, το εισόδημα και τη γενικότερη ποιότητα συνθηκών διαβίωσης. Για ανάλογες πράξεις που προέρχονται από κοινωνικά ισχυρότερες ομάδες

⁷ Νίκος Γαβαλάς από Επιστημονική Ημερίδα «Νεανική Παραβατικότητα και επαγγελματική Ένταξη», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Μάιος 1994.

είτε δεν εντοπίζονται με την ίδια ευκολία οι παραβάτες είτε οδηγούνται σπανιότερα στον εγκλεισμό. Η κατάληξη στη φυλακή αφορά τελικά στις περισσότερες περιπτώσεις τους κοινωνικά ασθενέστερους και σηματοδοτεί την αναπαραγωγή της εγκληματικής συμπεριφοράς και μετά την ενηλικίωση. Συνεπώς, η όποια εγκληματοπροληπτική πολιτική αλλά και η οργάνωση των συγκεκριμένων παρεμβάσεων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις διαπιστώσεις αυτές ώστε να προσεγγίζει την ουσία του ευρύτερου προβλήματος. Πρόκειται για την υποστήριξη της κοινωνιοεκπαιδευτικής και επαγγελματικής ένταξης των νέων που λόγω συγκεκριμένων συνθηκών αδυνατούν να ενταχθούν στους επίσημους κοινωνικοποιητικούς θεσμούς.

Τα άτομα που έχουν ήδη έρθει σε σύγκρουση με το νόμο και τις κοινωνικές αξίες εφόσον εκτός των άλλων παραμένουν εκτός παραγωγικής διαδικασίας, έχουν σοβαρές πιθανότητες υποτροπής και αποτελούν ένα ορατό κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και την κοινωνική ισορροπία. Ιδιαίτερα οι νέοι που αποτελούν τους πλέον ευαίσθητους δέκτες των κοινωνικών προβλημάτων και δεν έχουν ακόμη ενταχθεί σε ορισμένο κοινωνιο-επαγγελματικό πλαίσιο κινδυνεύουν περισσότερο από κάθε άλλο να προσεγγίσουν και να υιοθετήσουν τρόπους διαβίωσης που συνδέονται με παραβατικές ή άλλες περιθωριακές δραστηριότητες. Η έναρξη σχετικής εμπλοκής πιθανολογεί την επανάληψη και ενδεχομένως την διεύρυνσή της⁸.

Η επαγγελματική ένταξη των νέων παραβατών και οι θεσμοί που την υποστηρίζουν, έμμεσα ή και άμεσα, αποσκοπούν στην ενίσχυση της διαδικασίας

⁸ Νίκος Γαβαλάς από Επιστημονική Ημερίδα «Νεανική Παραβατικότητα και επαγγελματική Ένταξη», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Μάιος 1994.

κοινωνικής ενσωμάτωσης των νέων αυτών και στην αποφυγή της εγκληματικής υποτροπής και γενικότερα στη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Η πρόωγη αποχώρηση από την εκπαίδευση σε συνδυασμό με την αδυναμία υποστήριξης από την οικογένεια που εμφανίζεται ελλιπής ή προβληματική και κοινωνικοοικονομικά ασθενής, οδηγεί τον ανήλικο αν και ανέτοιμο, στην αναζήτηση εργασίας και συχνά στην ανεργία, την περιθωριοποίηση και σε μια γενικότερη δυσμενή κοινωνικοοικονομική κατάσταση χωρίς στόχους και προοπτική. Οι περισσότεροι νέοι αυτής της ηλικίας αναπτύσσουν τις ατομικές τους δεξιότητες και τα επαγγελματικά τους προσόντα σε ένα ασφαλές οικογενειακό πλαίσιο και θα περάσει ίσως μια δεκαετία μέχρι να αναλάβουν τις ευθύνες της ενηλικίωσης και της οικονομικής αυτοδυναμίας.

Οι νέοι παραβάτες καλούνται χωρίς προϋποθέσεις και όρους να ενταχθούν σε ένα εργασιακό πλαίσιο που δεν είναι ευνοϊκό και ελάχιστα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας αυτής. Στις περιπτώσεις αυτές ο στόχος της επαγγελματικής ένταξης έπεται του στόχου της ψυχοκοινωνικής και εκπαιδευτικής ενίσχυσης του νέου. Η κατάλληλη προετοιμασία και η σταδιακή ένταξη στην αγορά εργασίας αποτελεί σε ορισμένες περιπτώσεις ένα ιδιαίτερα σημαντικό και αναγκαίο προστάδιο για την επίτευξη του στόχου της επαγγελματικής αποκατάστασης. Το μέτρο με το οποίο θα εκτιμηθεί η αναγκαιότητα αλλά και το περιεχόμενο της προετοιμασίας είναι ο ίδιος ο νέος, η μοναδική του κατάσταση, το ατομικό του ψυχο – κοινωνικό προφίλ που δεν επιδέχεται γενικεύσεις ή απλουστευμένες ομαδοποιήσεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

4

Οι νέοι παραβάτες που εγκλείονται αρκετά νωρίς σε ιδρύματα όταν πρέπει να λειτουργήσουν στην κοινωνία διαπιστώνεται ότι βρίσκονται σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού, δηλαδή έξω από την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την εργασία, την κοινωνική στήριξη, το περιβάλλον, την οικονομική και στεγαστική σταθερότητα. Κι αυτό δεν οφείλεται μόνο στην ατομική τους ιστορία αλλά και στην έλλειψη υποστήριξης από τις κοινωνικές υπηρεσίες, στην έλλειψη δομών, στον τρόπο που λειτουργεί η κοινωνία μας, στις κοινωνικές στάσεις που χαρακτηρίζονται από πραγματικούς ή φανταστικούς φόβους.

Η διαδικασία κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης των νέων αποφυλακισμένων είναι πολύπλοκη, δύσκολη και μακρόχρονη. Η κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας, οι συνέπειες του εγκλεισμού που μεταφράζονται σε προβλήματα σωματικής και ψυχικής υγείας των νέων αποφυλακισμένων, η έλλειψη μετασφρονιστικής αρωγής, ο κοινωνικός στιγματισμός είναι μερικοί από τους παράγοντες που επιδρούν αρνητικά στη διαδικασία αυτή.

Οι φορείς που προσπαθούν να μειώσουν τόσο τις αντικειμενικές δυσχέρειες ανεύρεσης εργασίας όσο και τις υποκειμενικές δυσκολίες από τις ιδιαίτερες, για κάθε νέο αποφυλακισμένο άτομο, εμπειρίες κατά τον εγκλεισμό του, εφαρμόζουν προγράμματα και συνεργασίες σε προσπάθεια αντιμετώπισης της πολυπλοκότητας στη διαδικασία κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των νέων αυτών ατόμων.

Στο πρώτο μέρος, θα αναφερθούν συγκεκριμένα και αναλυτικά οι δράσεις, τα προγράμματα, οι συνεργασίες της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης, της

4

Άρσις και του Ονήσιμου, των φορέων που έχουν εξειδικευθεί σε οργανωμένη δραστηριότητα πάνω σε θέματα κοινωνικού αποκλεισμού επιδιώκοντας την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη. Επίσης, θα συμπεριληφθεί το πρόγραμμα εξωιδρυματικής μεταχείρισης του Ο.Α.Ε.Δ. με προγράμματα που επιδιώκουν τη διευκόλυνση πρόσληψης των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας νεαρών παραβατών καθώς και τα προγράμματα που διενεργούνται στα Καταστήματα Κράτησης Νέων υπό την εποπτεία του Τμήματος Συνθηκών Κράτησης Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής Νέων της Διεύθυνσης Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Στο δεύτερο μέρος θα περιγραφούν ορισμένα ευρωπαϊκά προγράμματα και μια διακρατική συνεργασία στα πλαίσια της προβληματικής για την κοινωνική και επαγγελματική ενσωμάτωση των ανηλικών παραβατών μετά την αποφυλάκισή τους και τέλος θα αναφερθούν κάποιες παρατηρήσεις, προβληματισμοί και προτάσεις με σκοπό την προσφορά, όσο αυτή μπορεί να επιτευχθεί, στην αποτελεσματικότερη προσπάθεια για μια σφαιρική αντιμετώπιση του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού της συγκεκριμένης ομάδας νέων.

030

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Α' ΜΕΡΟΣ

**ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ &
ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ
ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΑΡΑΒΑΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

1. Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης

Η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (Γ.Γ.Λ.Ε.) είναι κρατικός επιμορφωτικός φορέας που υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας και απευθύνεται κυρίως σε ενήλικους. Το έργο του υλοποιείται σε κεντρικό επίπεδο και σε επίπεδο νομού, από τις Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης (Ν.Ε.Λ.Ε.).⁹

Αποτελεί τον βασικό επιτελικό δημόσιο φορέα στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων που σχεδιάζει, συντονίζει και υποστηρίζει ενέργειες οι οποίες στοχεύουν:

- Στην καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και στη συμπλήρωση της βασικής εκπαίδευσης.
- Στην παροχή προκατάρτισης και μη τυπικής επαγγελματικής κατάρτισης κυρίως σε ανέργους, καθώς και σε ομάδες που πλήττονται από τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Στην κοινωνικο-πολιτιστική επιμόρφωση εκπαιδευτών ενηλίκων με ιδιαίτερο βάρος στους εκπαιδευτές των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων, όπως είναι οι Τσιγγάνοι, οι παλινοστούντες, οι φυλακισμένοι, οι ανήλικοι παραβάτες κ.α.¹⁰

Η εκπαίδευση προσφέρεται στα Κέντρα Λαϊκής Επιμόρφωσης (Κ.Λ.Ε.) που λειτουργούν υπό την εποπτεία των (Ν.Ε.Λ.Ε.), καθώς επίσης και σε ειδικούς χώρους (φυλακές, περιοχές καταυλισμών Τσιγγάνων κ.α.).

⁹ Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, <http://www.gsae.edu.gr>.

¹⁰ Ημερίδα με θέμα: "Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική", Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

Πιο συγκεκριμένα η εκπαίδευση αφορά σε:

- Προγράμματα αλφαριθμητισμού
- Προγράμματα αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης
- Προγράμματα που απευθύνονται σε άτομα που πλήττονται από κοινωνικό αποκλεισμό και αντιμετωπίζουν ανισότητες στην οικονομική, επαγγελματική και κοινωνική ζωή:

α) προγράμματα για παλιννοστούντες και μετανάστες

β) προγράμματα για Τσιγγάνους-Roma

γ) προγράμματα για φυλακισμένους, αποφυλακισμένους, πρώην χρήστες και νέους σε κίνδυνο

δ) προγράμματα για γυναίκες και αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών

ε) προγράμματα για άνεργους νέους γενικά και άνεργους νέους με αιματολογικά προβλήματα

- Προγράμματα κοινωνικο-πολιτισμικής επιμόρφωσης

1.1. Πεδία δράσης της Γ.Γ.Λ.Ε.

— Η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης δραστηριοποιήθηκε στους παρακάτω τομείς παρέμβασης, που αποτελούν μέχρι σήμερα και κύρια πεδία δράσης της.

Αυτά είναι¹¹:

1.1.1 Βασική Εκπαίδευση Ενηλίκων

Αναφέρεται κυρίως σε προγράμματα συμπλήρωσης βασικής παιδείας και αναλφαριθμητισμού, αφού, σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία της απογραφής του

¹¹ Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, <http://www.gsae.edu.gr>.

πληθυσμού το 47,7% ηλικίας 16 ετών και άνω δεν έχει ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Οι ενέργειες που αναπτύσσει η Γ.Γ.Λ.Ε., συντείνουν στη μείωση του "εκπαιδευτικού ελλείμματος" μιας μεγάλης μερίδας του ενεργού πληθυσμού που οφείλεται στον αναλφαριθμητισμό και στην έλλειψη βασικών δεξιοτήτων και εκπαιδευτικών προσόντων, σε προβλήματα δηλαδή που αποτελούν τροχοπέδη στην ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων.

1.1.2. Άτυπη επαγγελματική κατάρτιση ενηλίκων

Οι ενέργειες της Γ.Γ.Λ.Ε. απαντούν στην αναγκαιότητα συνεχούς κατάρτισης και διαρκούς ή επαναλαμβανόμενης εκπαίδευσης του ενήλικου εργατικού δυναμικού, εξαιτίας κυρίως της διαπιστωμένης τάσης μείωσης του βάρους των νέων γενεών στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού.

1.1.3. Ευρωπαϊκά Προγράμματα

Αφορούν σε προγράμματα που επιδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση

(Ε.Κ.Τ.):

- Προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης
- Προγράμματα καταπολέμησης του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας
- Προγράμματα Κοινοτικών Πρωτοβουλιών
- Απασχόληση (INTEGRA, NOW, YOUTHSTAR)
- ADAPT
- Προγράμματα δράσης (SOCRATES - LEONARD κ.α.)

1.1.4. Κοινωνική-πολιτιστική επιμόρφωση

Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία προγραμμάτων πολιτιστικής ανάπτυξης, θεατρικής παιδείας, κατάρτισης σε ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές ειδικεύσεις, φωτογραφίας κ.λ.π. και κυρίως σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

1.2. Ομάδες – Στόχοι της Γ.Γ.Λ.Ε.

Οι βασικές ομάδες-στόχοι των παρεμβάσεων της Γ.Γ.Λ.Ε. είναι:

- Ενήλικοι (πάνω από 15 χρόνων)
- Αναλφάβητοι/ες
- Ανεργοί/ες
- Τσιγγάνοι/ες
- Μετανάστες
- Παλινοστούντες
- Μονογονεϊκές Οικογένειες
- Φυλακισμένοι/ες
- Αποφυλακισμένοι/ες
- Πρώην χρήστες/ριες ναρκωτικών ουσιών
- Νέοι/ες που βρίσκονται σε κίνδυνο
- Κάτοικοι απομακρυσμένων, ορεινών και νησιωτικών περιοχών

1.3 Λειτουργία Ν.Ε.Λ.Ε. και Κ.Ε.Κ.

Η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, ως κρατικός φορέας σχεδιάζει, συντονίζει και υποστηρίζει ενέργειες που αφορούν τη συμπλήρωση της βασικής παιδείας και τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Για τον

σκοπό αυτό λειτουργούν σε όλη τη χώρα τριακόσια Κέντρα Επιμόρφωσης που υπάγονται στις πενήντα τέσσερις Ν.Ε.Λ.Ε.¹²

Η συμμετοχή σε προγράμματα Γ.Γ.Λ.Ε / Ν.Ε.Λ.Ε είναι δωρεάν (μη επιδοτούμενη) ή επιδοτούμενη (η συμμετοχή σε Κοινοτικά Προγράμματα είναι με ωριαία επιδότηση).¹³

Στην περιοχή της Αττικής επίσης λειτουργούν 4 Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.) του Ν. 815, υπό την εποπτεία της Γ.Γ.Λ.Ε. Η χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της Γ.Γ.Λ.Ε. και των Ν.Ε.Λ.Ε. γίνεται μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού, σε πολλά δε προγράμματα υπάρχει συνχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου κατά 75%.

Τα Κ.Ε.Κ. είναι κέντρα ειδικά σχεδιασμένα για την ανάπτυξη προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης. Η Γ.Γ.Λ.Ε., στα πλαίσια του Κανονισμού 815/84 (ΕΟΚ), δημιούργησε τα παρακάτω κέντρα στο νομό Αττικής¹⁴:

1. Κ.Ε.Κ. Χαϊδαρίου: Για τεχνικές ειδικεύσεις στους τομείς του Πολιτισμού και των Μ.Μ.Ε., του Περιβάλλοντος και των Νέων Τεχνολογιών
2. Κ.Ε.Κ. Μοσχάτου: Για ειδικεύσεις στις Γραφικές Τέχνες
3. Κ.Ε.Κ. Μάνδρας: Για ειδίκευση στην Υφαντική
4. Κ.Ε.Κ. Αγίων Αναργύρων: Για ειδίκευση στην κατασκευή και συντήρηση συστημάτων Ηλιακής Ενέργειας.

¹² Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, <http://www.gsae.edu.gr>.

¹³ Ημερίδα με θέμα: “Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική”, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

¹⁴ Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, <http://www.gsae.edu.gr>.

Το Κ.Ε.Κ. Χαϊδαρίου λειτουργεί με ευθύνη της (Γ.Γ.Λ.Ε.) και της Ν.Ε.Λ.Ε. Δυτικής Αττικής. Τα υπόλοιπα Κ.Ε.Κ. λειτουργούν με τη συνεργασία των αντίστοιχων Δήμων βάσει προγραμματικών συμβάσεων λειτουργίας.

1.3.1 Τι είδους προγράμματα γίνονται στα Κ.Ε.Κ.

Προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης που παρέχουν¹⁵:

- Επανεπίδευση ή συμπληρωματική κατάρτιση
- Εξειδίκευση ή επιμόρφωση σε νέες τεχνολογίες
- Υποστηρικτικά προγράμματα και δραστηριότητες που συμβάλλουν στην επαγγελματική αποκατάσταση των καταρτιζομένων (προγράμματα προσωπικής ανάπτυξης καταρτιζομένων, ευαισθητοποίησης εργοδοτών κλπ.).

Τα προγράμματα των Κ.Ε.Κ. δεν είναι επιδοτούμενα και δεν παρέχουν δυνατότητα για αναβολή στράτευσης.

1.3.2. Ποιοι μπορούν να παρακολουθήσουν τα προγράμματα των Κ.Ε.Κ.

- Ενήλικοι, άνδρες και γυναίκες και νέοι άνω των 15 ετών οι οποίοι είναι άνεργοι, υποαπασχολούμενοι ή απειλούμενοι από ανεργία και επιθυμούν να επανεπιδευθούν ή να συμπληρώσουν τα επαγγελματικά τους προσόντα για να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.
- Εργαζόμενοι που είναι αναγκαίο να εξειδικευθούν ή να αποκτήσουν νέες γνώσεις για τη χρήση νέων τεχνολογιών που έχουν εισαχθεί στο αντικείμενο της εργασίας τους. Το απαιτούμενο επίπεδο γνώσεων και η προηγούμενη

¹⁵ Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, <http://www.gsae.edu.gr>.

εργασιακή εμπειρία για να είναι δυνατή η παρακολούθηση ενός προγράμματος, περιγράφονται ξεχωριστά για κάθε πρόγραμμα.

- Επίσης μια κύρια και ουσιαστική δραστηριότητα της Γ.Γ.Λ.Ε., ως Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης, είναι η ανάπτυξη προγραμμάτων για ομάδες που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό.

1.3.3. Τι προσφέρουν τα Κ.Ε.Κ.

- Προγράμματα που ανταποκρίνονται στις επιμορφωτικές ανάγκες και τις μαθησιακές δυνατότητες ενηλίκων και νέων τα οποία¹⁶:

- συνδυάζουν τη θεωρητική γνώση και την πρακτική άσκηση σε πλήρως εξοπλισμένα σύγχρονα εργαστήρια
- συμβάλλουν στην ανάδειξη των ικανοτήτων και την προσωπική ανάπτυξη των καταρτιζομένων
- αναδεικνύουν τη δημιουργική διάσταση της εργασίας

- Δωρεάν ή επιδοτούμενη παρακολούθηση όλων των προγραμμάτων καθώς και δωρεάν παροχή των αναλωσίμων υλικών.

- Βεβαίωση παρακολούθησης.

Ο αριθμός των καταρτιζομένων είναι περιορισμένος για κάθε τμήμα.

Συγκεκριμένα, τα προγράμματα σχετικά με **αποφυλακισμένους ανήλικους** (εντάσσονται στα προγράμματα που απευθύνονται σε άτομα που πλήττονται από

¹⁶ Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, <http://www.gsae.edu.gr>.

κοινωνικό αποκλεισμό και αντιμετωπίζουν ανισότητες στην οικονομική, επαγγελματική και κοινωνική ζωή) έχουν σκοπό τη μείωση των συνεπειών του εγκλεισμού και τη συντονισμένη προσπάθεια ένταξης ή επανένταξής τους στην κοινωνία μέσα από δράσεις για¹⁷:

- ✓ • την εκπαίδευση στελεχών και εκπαιδευτών
- τη δημιουργία εργαστηρίων επαγγελματικής εκπαίδευσης
- τη συμπλήρωση βασικής παιδείας
- ✓ • την παροχή ατομικής και ομαδικής υποστήριξης και συμβουλευτικής
- την οργάνωση δραστηριοτήτων στον ελεύθερο χρόνο
- την οργάνωση σεμιναρίων ευαισθητοποίησης εκπροσώπων των αρμοδίων φορέων σωφρονιστικής και μετασωφρονιστικής μέριμνας
- ✓ • την επιμόρφωση σωφρονιστικών υπαλλήλων
- ✓ • τη διεξαγωγή επιστημονικών ερευνών
- την παραγωγή διδακτικού υλικού, παραγωγή οπτικοακουστικού υλικού, κοινωνικών μηνυμάτων, ενημερωτικών ταινιών.

1.4. Μονάδα Προώθησης της απασχόλησης

Η παρέμβαση της οργανωμένης πολιτείας μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στο ευαίσθητο και κρίσιμο πρόβλημα της απασχόλησης εντάσσεται και οφείλει να εφαρμόζεται στο πλαίσιο μεθοδικών προσπαθειών καταπολέμησης του οικονομικού και κοινωνικού αποκλεισμού μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού.

¹⁷ Ημερίδα με θέμα: "Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική", Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

Η Γ.Γ.Α.Ε. στα πλαίσια υλοποίησης ολοκληρωμένων προγραμμάτων κατάρτισης, αναπτύσσει τις δομές της επιχειρώντας να παρέμβει στον πυρήνα του προβλήματος, επειδή τα προγράμματα για ανέργους δεν μπορούν να εξαντλούνται μόνο στην παροχή κατάρτισης αλλά πρέπει να προσφέρουν προοπτικές και δυνατότητες επαγγελματικής αποκατάστασης.

1.4.1. Στόχος Μονάδας Προώθησης της Απασχόλησης¹⁸:

- Η προώθηση στην απασχόληση ανέργων ατόμων που έχουν ολοκληρώσει με επιτυχία την κατάρτισή τους σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των εκπαιδευτικών τους προσόντων ή την προγενέστερη εργασιακή τους εμπειρία.
- Η ανάπτυξη πρωτοβουλιών στην κατεύθυνση της σύνδεσης των ανέργων με την αγορά εργασίας και η συμβολή στην δημιουργία ίσων ευκαιριών, με τελικό σκοπό την σύζευξη των ατομικών τους προσόντων με τις θέσεις εργασίας που προσφέρονται.

Στα πλαίσια αυτής της πολιτικής η Γ.Γ.Α.Ε. δημιούργησε τη Μονάδα Προώθησης της Απασχόλησης. Πρόκειται για ένα ευέλικτο διαμεσολαβητικό μηχανισμό που στοχεύει στην άμεση και αποτελεσματική σύνδεση των καταρτισθέντων με την αγορά εργασίας.

Η Μονάδα συνεργάζεται με καταρτισθέντες, εργοδοτικούς φορείς και επιχειρήσεις για¹⁹:

¹⁸ Ημερίδα με θέμα: “Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική”, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

¹⁹ Ημερίδα με θέμα: “Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική”, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

- την ανάπτυξη σύγχρονων μοντέλων στρατηγικής και επικοινωνίας με τις επιχειρήσεις
 - την αξιολόγηση των μεταβαλλόμενων αναγκών της αγοράς εργασίας
 - την καταγραφή των προσόντων των καταρτισθέντων
-
- τον εντοπισμό των ιδιαίτερων αναγκών επιχειρήσεων-καταρτισθέντων
-
- την τοποθέτηση των ανέργων στις κατάλληλες θέσεις εργασίας μέσω εξατομικευμένης προσέγγισης

Η Γ.Γ.Λ.Ε., αξιοποιώντας την πολύτιμη εμπειρία που διαρκώς προκύπτει από την επαφή με ανέργους που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες της και τους εργοδοτικούς φορείς και εργοδότες που ανταποκρίνονται στην πρόσκλησή της, εργάζεται συστηματικά για:

- τη δημιουργία μόνιμων διαύλων επικοινωνίας ανάμεσα σε ανέργους, επαγγελματικά καταρτισμένους και επιχειρήσεις
- την ανάπτυξη σταθερών και διευρυμένων δομών προώθησης της απασχόλησης, στην κατεύθυνση της αξιοποίησης των γνώσεων και των δεξιοτήτων ενός ανθρώπινου δυναμικού που χρειάζεται την υποστήριξή μας.

1.5. Το ζήτημα της εκπαίδευσης και της απασχόλησης

των ανηλίκων παραβατών

Το ζήτημα τα εκπαίδευσης και της απασχόλησης αποτελεί ένα πολύ σημαντικό και κρίσιμο πρόβλημα για κάθε οργανωμένη κοινωνία. Η παρέμβαση της πολιτείας στο πρόβλημα αυτό πρέπει να βασίζεται σε μεθοδικές προσπάθειες για να είναι

αποτελεσματική η καταπολέμηση του οικονομικού και κοινωνικού αποκλεισμού μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού.

Η Γ.Γ.Α.Ε. κινούμενη σε αυτό το πλαίσιο και προσπαθώντας να παρέμβει στο πρόβλημα τόσο της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης όσο και της απασχόλησης, υλοποιεί ολοκληρωμένα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Η παρέμβασή της όμως δεν εξαντλείται μόνο στην παροχή επαγγελματικής κατάρτισης αλλά προσπαθεί να προσφέρει προοπτικές και δυνατότητες για επαγγελματική αποκατάσταση. Ο βασικός της στόχος είναι η προώθηση στην απασχόληση ανέργων που έχουν ολοκληρώσει την επαγγελματική τους κατάρτιση και η σύνδεσή τους με την αγορά εργασίας, αξιοποιώντας την εκπαίδευση και την προηγούμενη επαγγελματική τους εμπειρία²⁰.

Η ανεργία πλήττει κυρίως τις γυναίκες και τους νέους. Η συμμετοχή των νέων που ανήκουν στις ομάδες ηλικιών 14-29 ετών είναι υψηλή, γεγονός που συνδέεται με την αδυναμία να δημιουργηθούν τόσες νέες θέσεις όσες είναι αναγκαίες για την απορρόφηση του νέου εργατικού δυναμικού που εισέρχεται στην αγορά εργασίας για να προσφέρει την εργασία του.

Εξετάζοντας το επίπεδο εκπαίδευσής τους παρατηρεί κανείς ότι ήδη από το σύνολο των ανηλίκων λίγοι εξακολουθούν να πηγαίνουν στο σχολείο και μάλιστα σε νυχτερινά γυμνάσια ή λύκεια ή σε τεχνικά λύκεια.

²⁰ Γ.Γ.Α.Ε., Εκπαιδευτική και Επαγγελματική Πορεία Αποφυλακισμένων και Ανηλίκων Παραβατών. Διερεύνηση μιας βασικής Διάστασης των Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, Αθήνα, 1998.

Οι περισσότεροι σταμάτησαν να πηγαίνουν στο σχολείο για λόγους οικονομικούς που συνοδεύτηκαν από την ανάγκη εξεύρεσης απασχόλησης, για λόγους κακής σχέσης με το περιβάλλον του σχολείου και τη μάθηση, όπως και για λόγους οικογενειακούς. Στους λόγους αυτούς υποκρύπτεται η αδυναμία του οικογενειακού περιβάλλοντος να επωμιστεί την εποπτεία και το κόστος της εκπαίδευσης αυτών των νέων αλλά και η ύπαρξη αρνητικών εμπειριών από το εκπαιδευτικό σύστημα που μπορούν να αναστείλουν κάθε προσπάθεια επιστροφής σε αυτό.

Έτσι, ενώ έχουν ήδη εμφανιστεί οι ανασταλτικοί παράγοντες που εμποδίζουν την συνέχιση της εκπαιδευτικής τους πορείας ή που κατευθύνουν την πορεία αυτή σε τομείς του εκπαιδευτικού συστήματος που παράγουν υποβαθμισμένους τίτλους (π.χ. απολυτήριο νυχτερινού λυκείου), η πορεία αυτή στην ηλικία που βρίσκονται οι νέοι αυτοί δεν έχει αμετάκλητα κριθεί. Το 11% των νέων φεύγει από το σχολείο πριν τελειώσει το Γυμνάσιο. Από τους νέους αυτούς περίπου το 70% εργάζεται.²¹ Επίσης, 50.000 νέοι στην χώρα μας, κάτω των 21 και σχεδόν 20.000 κάτω των 17, καταδικάζονται κάθε χρόνο για παραβάσεις του ποινικού κώδικα και 500 περίπου νέοι και νέες κάτω των 21 αποχωρούν κάθε χρόνο από ιδρύματα και σωφρονιστικά καταστήματα.

Οι ανήλικοι παραβάτες, παρά το νεαρό της ηλικίας τους, έχουν ήδη αποκτήσει επαφή με την αγορά εργασίας. Το γεγονός αυτό δεν είναι άσχετο με την πρόωρη διακοπή της εκπαίδευσης αλλά και με τις ανάγκες του οικογενειακού περιβάλλοντος στο οποίο μεγαλώνουν. Το επάγγελμα που συναντάται πιο συχνά παραπέμπει στο χώρο της οικοδομής (π.χ. ελαιοχρωματιστής, υδραυλικός), στο χώρο των συνεργείων

²¹ Έρευνα Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ΟΕΕΚ, 1996.

αυτοκινήτων (π.χ. βοηθός) και στον χώρο της διαφήμισης (π.χ. διανομή φυλλαδίων). Πρόκειται για επαγγέλματα που έχουν ευκαιριακό χαρακτήρα, δεν προϋποθέτουν κάποια επαγγελματική εξειδίκευση και λίγο ως πολύ δεν είναι εύκολο να ελεγχθούν από την Επιθεώρηση Εργασίας. Η εργασία των ανηλίκων στο πλαίσιο αυτό είναι μια ακόμα μορφή φτηνής παράνομης εργασίας η οποία δεν υπόκειται στις ρυθμίσεις της εργατικής νομοθεσίας²².

Η επαγγελματική πορεία των ανηλίκων αυτών, αν και βρίσκεται σε πρώιμα ακόμα στάδια, αποτελεί μια πρώτη προσέγγιση του χώρου της ανειδίκευτης εργασίας. Είναι φανερό ότι τόσο στο επίπεδο της πρόληψης όσο και στο επίπεδο της κατ' ουσία προετοιμασίας της μελλοντικής επαγγελματικής ένταξης, προέχει εδώ η συνέχιση της εκπαίδευσής τους ή και της παρακολούθησης επαγγελματικής κατάρτισης. Η συνέχεια της επαγγελματικής τους πορείας θα κριθεί, σε μεγάλο βαθμό, στο μέλλον από τη δυνατότητα βελτίωσης των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων.

Η σχέση μεταξύ ανεργίας και εγκληματικότητας είναι εξίσου κρίσιμη στην περίπτωση των νέων που προσπαθούν να ξεκινήσουν μια καινούρια ζωή. Αντιμετωπίζουν τη δυσκολία να βρουν δουλειά και την αρνητική ή επιφυλακτική στάση των εργοδοτών απέναντί τους. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι όσα προαναφέρθηκαν αφορούν την επίσημη αγορά εργασίας και της δυνατότητες επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης σ' αυτήν. Γιατί παράλληλα με την επίσημη αυτή αγορά λειτουργεί και η ανεπίσημη αγορά εργασίας που κινείται στο χώρο της παραοικονομίας και προσφέρει απασχολήσεις υπόγειες, κρυμμένες και ανεπίσημες οι

²² Γ.Γ.Λ.Ε., Εκπαιδευτική και Επαγγελματική Πορεία Αποφυλακισμένων και Ανηλίκων Παραβατών. Διερεύνηση μιας βασικής Διάστασης των Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, Αθήνα, 1998.

οποίες αγγίζουν τα όρια της παρανομίας ή παραμένουν απλώς αδήλωτες παράγοντας, όμως, εισόδημα σε χρήμα ή σε είδος²³.

Η καθημερινή πρακτική των ανηλίκων παραβατών παρουσιάζει ασυνέπειες, δεν έχει δομή, δεν ιεραρχεί, δεν καλύπτει ανάγκες και δεν οδηγεί σε κινητοποίηση. Η χαμηλή αυτοεκτίμηση, η έλλειψη ουσιαστικών δεξιοτήτων, τυπικών προσόντων, επαγγελματικών προσόντων, ο άναρχος τρόπος ζωής, η ύπαρξη μέσα από περιθωριακές ομάδες συνδέεται με την κοινωνική απομόνωση και την ανεργία. Βιώνουν προβλήματα τόσο σε προσωπικό επίπεδο όσο και στις σχέσεις τους με το άλλο φύλο, την οικογένεια κ.α. Η αποχώρησή τους από το εκπαιδευτικό σύστημα και η δεδομένη ανεργία τους οδηγεί στην περιθωριοποίηση. Ο καθημερινός τρόπος ζωής τους χαρακτηρίζεται από την έλλειψη στόχων. Υπάρχει ακόμα δυσκολία στη διαχείριση των συναισθημάτων τους και στην ανάπτυξη της προσωπικής τους ταυτότητας. Η κατάχρηση των ουσιών αποτελεί ένα ιδιαίτερα οξύμενο πρόβλημα.

Στα παραπάνω θα πρέπει να προστεθεί και η αναπόφευκτη κοινωνική επιλεκτικότητα που χαρακτηρίζει τη λειτουργία του συστήματος ποινικής καταστολής. Με βάση τις διαπιστώσεις σχετικών ερευνών, φαίνεται ότι τόσο η διαδικασία εντοπισμού και σύλληψης των δραστών όσο και η διαδικασία παραπομπής στο δικαστήριο και τελικώς στη φυλακή, επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση και ισχύ του δράστη καθώς και με την ύπαρξη άλλων κοινωνικών χαρακτηριστικών²⁴. Τέτοια χαρακτηριστικά είναι το νεαρό της ηλικίας, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η φτώχεια,

²³ Γ.Γ.Λ.Ε., Εκπαιδευτική και Επαγγελματική Πορεία Αποφυλακισμένων και Ανηλίκων Παραβατών. Διερεύνηση μιας βασικής Διάστασης των Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, Αθήνα, 1998.

²⁴ Γ.Γ.Λ.Ε., Εκπαιδευτική και Επαγγελματική Πορεία Αποφυλακισμένων και Ανηλίκων Παραβατών. Διερεύνηση μιας βασικής Διάστασης των Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, Αθήνα, 1998.

η ανεργία, οι φυλετικές ιδιαιτερότητες, το βεβαρημένο ιστορικό, η ασθενής οικογενειακή στήριξη κλπ. Τα άτομα που συγκεντρώνουν σωρευτικά τέτοια χαρακτηριστικά δεν εγκληματούν συχνότερα αλλά προσελκύουν ευκολότερα την προσοχή των αρχών και βρίσκονται συνεχώς στο στόχαστρο των μηχανισμών καταστολής και του κοινωνικού ελέγχου γενικότερα.

Συνέπεια αυτού είναι να συλλαμβάνονται συχνότερα και να επιδεικνύονται καθημερινά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και εντέλει να συγκροτούν το στερεότυπο του εγκληματία.

Ένας από τους άμεσους στόχους του προγράμματος της Γ.Γ.Λ.Ε. είναι ο εντοπισμός των διαδικασιών και των μηχανισμών που οδήγησαν τους συγκεκριμένους νέους εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος και να αναζητηθούν τρόποι για την συνέχιση αυτής της εκπαίδευσης, είτε με τη μορφή της βασικής εκπαίδευσης είτε με τη μορφή της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αυτό, βεβαίως ισχύει και για τον γενικότερο πληθυσμό των νέων αυτής της ηλικίας που εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο, όπως και για τους νέους που έχουν εμπλακεί στο αναμορφωτικό σύστημα και έχουν στιγματισθεί από αυτό, χωρίς να έχουν τουλάχιστον αποκτήσει κάποια τεχνική ή επαγγελματική εξειδίκευση που θα βοηθούσε στην επαγγελματική τους ένταξη²⁵. Τίθεται, δηλαδή, ένα θέμα ουσιαστικού προσανατολισμού αυτών των νέων προς μια κατεύθυνση που θα συμβάλει στην προετοιμασία της ένταξης αυτής.

²⁵ Ημερίδα με θέμα: “Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική”, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

Είναι γεγονός ότι αυτοί οι νέοι εμφανίζουν την τάση να φύγουν μακριά από τους φυσικούς τους γονείς για να ζήσουν μόνοι τους, πράγμα που τους δημιουργεί αυξημένες ανάγκες διαβίωσης. Η διαδικασία της πρώτης εισόδου στην αγορά εργασίας, εάν δεν είχαν δουλέψει ποτέ πριν ή η διαδικασία επιστροφής σ' αυτήν, εάν είχαν απομακρυνθεί από την αγορά εργασίας για μικρά ή μεγάλα χρονικά διαστήματα, απαιτεί χρόνο.

Χρόνος που με την κατάλληλη υποστήριξη γίνεται αναγκαίος σύμμαχος στην προσπάθειά τους να χαράξουν μια νέα πορεία που να χαρακτηρίζεται από κάποια συνέχεια και να οδηγεί στη διαμόρφωση μιας νέας ζωής, μιας νέας ταυτότητας. Κι ακόμα χρειάζεται ωφέλιμος χρόνος που είναι πολύτιμος σύμβουλος στην προσπάθειά τους να πλησιάσουν με διαφορετικούς όρους την κοινωνική πραγματικότητα στην οποία καλούνται να ζήσουν.

Η εμπειρία δείχνει ότι οι νέοι που δεν διαθέτουν κάποια ιδιαίτερη εκπαίδευση, βλέποντας τους γονείς τους και τα αδέρφια τους άνεργους για πολλά χρόνια και γνωρίζοντας ότι και οι ίδιοι δεν έχουν καμιά πιθανότητα να βρουν δουλειά, τείνουν να εξασφαλίσουν χρήματα με όποιο τρόπο μπορούν.

Όσα προαναφέρθηκαν αποτελούν μερικές από τις διαστάσεις που είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη κατά την προετοιμασία της μελλοντικής επαγγελματικής ένταξης των ανηλίκων. Πρόκειται για μια προετοιμασία με άμεσους και μακροπρόθεσμους στόχους η οποία χρειάζεται, κατά κάποιο τρόπο, να βρει τους τρόπους με τους οποίους καταρχήν οι φορείς κοινωνικοποίησης (π.χ. οικογένεια και

σχολικό σύστημα) θα παίξουν τον ρόλο της ή τους τρόπους με τους οποίους κάποιιο άλλοι φορείς θα τους υποκαταστήσουν, εάν αυτοί αδυνατούν²⁶.

Η επαγγελματική πορεία των ανηλίκων, όπως και η εμπλοκή τους στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, αποτελούν σοβαρά προμηνύματα για την γενικότερη πορεία τους.

1.5.1. Ως συνθήκες αποκλεισμού από την αγορά εργασίας αναφέρονται τα

ακόλουθα:

- ανεπαρκής γνώση-αδυναμία επικοινωνίας
- περιθωριοποίηση
- αδυναμία οργάνωσης προσωπικού χρόνου
- υποτροπή
- χρήση ναρκωτικών ουσιών
- ελλιπής ή μη ολοκληρωμένη εκπαίδευση
- παντελής έλλειψη εξειδίκευσης ή κατάρτισης
- έλλειψη πληροφόρησης σε σχέση με την αγορά εργασίας
- εμπλοκή με την ποινική δικαιοσύνη
- άγνοια σημερινής κοινωνικής πραγματικότητας
- έλλειψη κοινωνικής δικτύωσης και επαφών
- έλλειψη εμπιστοσύνης στους εργοδοτικούς και θεσμικούς φορείς
- έλλειψη αυτοπεποίθησης, ασφάλειας, αίσθηση αδικίας

²⁶ Γ.Γ.Λ.Ε., Εκπαιδευτική και Επαγγελματική Πορεία Αποφυλακισμένων και Ανηλίκων Παραβατών. Διερεύνηση μιας βασικής Διάστασης των Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, Αθήνα, 1998.

1.5.2. Ως αντικειμενικές συνθήκες αποκλεισμού από την αγορά εργασίας

αναφέρονται τα ακόλουθα:

- έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσης
- ανεργία, χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης
- προκαταλήψεις και στερεότυπα εργοδοτικής πλευράς
- τάσεις εκμετάλλευσής τους από την εργοδοτική πλευρά
- προκαταλήψεις, στερεότυπα του ευρύτερου κοινωνικού πλαισίου

Οι ανήλικοι παραβάτες είναι μια ομάδα με ιδιαίτερη ευαισθησία και ευάλωτη στην κοινωνική κριτική με έντονα προβλήματα. Είναι ανάγκη να καλλιεργηθεί η επιστροφή στην εκπαιδευτική διαδικασία και η στοιχειώδης κάλυψη των εκπαιδευτικών κενών. Αυτό επηρεάζει τη συναισθηματική, κοινωνική και επαγγελματική προσαρμογή στη μετέπειτα ζωή τους.

Σε ένα μεγάλο βαθμό τους λείπει η αναγνώριση και η καταξίωση στην ευρύτερη κοινότητα με αποτέλεσμα να αναζητείται η υποκατάστασή τους με συμμετοχή σε περιθωριοποιημένες ομάδες που αναπτύσσουν συχνά παραβατικές δραστηριότητες. Η έλλειψη υγιούς οικογενειακού περιβάλλοντος εντείνει το αίσθημα της ανασφάλειας και της ανάγκης ένταξης και δημιουργίας συστημάτων που υιοθετούν παραβατικές συμπεριφορές²⁷.

²⁷ Γ.Γ.Λ.Ε., Εκπαιδευτική και Επαγγελματική Πορεία Αποφυλακισμένων και Ανηλίκων Παραβατών. Διερεύνηση μιας βασικής Διάστασης των Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, Αθήνα, 1998.

Με βάση τα παραπάνω, η επιλογή των προτεινόμενων, από τη Γ.Γ.Λ.Ε., αντικειμένων κατάρτισης ενσωματώνει τους εξής παράγοντες²⁸:

-Αφενός παρέχεται η δυνατότητα εκπαίδευσης σε μία ειδικότητα που έχει άμεσες προοπτικές απόδοσης σε επαγγελματικό επίπεδο

-Αφετέρου αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στις εκπαιδευτικές μεθόδους του συστήματος κατάρτισης ώστε αυτή να καταστεί προσπελάσιμη από τους χρήστες του προγράμματος.

Επιπρόσθετα, η παραπάνω λογική εμπεριέχει το στοιχείο της ελκυστικότητας της συγκεκριμένης ειδικότητας από τους κρατούμενους και της συμβατότητάς της αναφορικά με την ηλικία τους και τα ενδιαφέροντά τους.

Ειδικότερα, τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Γ.Γ.Λ.Ε. προσδοκούν οφέλη στα παρακάτω σημεία²⁹:

- Διαμόρφωση νέων και καινοτόμων μεθόδων προκατάρτισης και κατάρτισης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των καταρτιζομένων.
- Τοποθέτηση των ανηλικών παραβατών απέναντι στο πρόβλημα της εκπαιδευτικής τους συνέχειας και της ένταξής τους στην αγορά εργασίας. ✓

²⁸ Ημερίδα με θέμα: “Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική”, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

²⁹ Ημερίδα με θέμα: “Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική”, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

- Ενίσχυση διαδικασιών προσαρμογής των καταρτιζομένων σε κοινωνικές και εργασιακές πρακτικές (τεχνικές αναζήτησης εργασίας, επαφή με κοινωνικούς και εργοδοτικούς φορείς).

- Δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την άμβλυνση των συνθηκών αποκλεισμού και απομόνωσης των ανήλικων. Επίσης, στοχεύουμε στη διευκόλυνση της επικοινωνίας και επαφής των φορέων υλοποίησης του προγράμματος και των άλλων συναφών υπηρεσιών οι οποίες ασχολούνται με τη συγκεκριμένη ομάδα.



2. Άρσις, Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων

Η Άρσις είναι μη κυβερνητική κοινωνική οργάνωση που βασίζει τη δράση της στις αρχές της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης. Δημιουργήθηκε το 1992 και αναπτύσσει σταθερές δράσεις στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, το Βόλο. Η Άρσις δουλεύει με νέους και νέες ηλικίας 15 έως 21 χρονών που έχουν βιώσει και βιώνουν συνθήκες ζωής επιβαρυντικές ή απαγορευτικές για την ομαλή προσωπική τους ανάπτυξη και την πρόσβασή τους στο κοινωνικό γίνεσθαι. Συνθήκες όπως ανεπαρκής στήριξη και ασφάλεια μέσα στην οικογένεια, παραμέληση ή κακοποίηση, απόρριψη από το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα, σύγκρουση με το νόμο, εγκλεισμό σε ιδρύματα ή σωφρονιστικά καταστήματα. Συνθήκες που παράγουν βιώματα που οδηγούν τους νέους σε ρήξη με τον εαυτό τους, τους θεσμούς και την ίδια την κοινωνία³⁰.

2.1. Δράσεις – Σκοποί της Άρσις

Οι δράσεις της Άρσις έχουν στόχο³¹:

- την υποστήριξη των νέων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες κοινωνικής ένταξης
- την πρόληψη της νεανικής περιθωριοποίησης και αποξένωσης
- την ενίσχυση της φωνής των νέων και της κοινωνικής τους συμμετοχής
- την ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού για τις ανάγκες και τα αιτήματα των νέων ανθρώπων.

³⁰ Άρσις, Nacso, Νεανική Παραβατικότητα και Επαγγελματική Ένταξη: Συγκριτική Μελέτη για τις Αναπτυσσόμενες Πολιτικές στην Ελλάδα και Βρετανία, Αθήνα 1994.

³¹ Ημερίδα με θέμα: "Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική", Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

Σκοπός της είναι:

- Να προτείνει παραδειγματικές εφαρμογές για την υποστήριξη των νέων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό
- Να συμβάλλει στην δημιουργία πολιτικών για την αντιμετώπιση του ζητήματος νεανικής περιθωριοποίησης
- Να ενεργοποιήσει τους πολίτες και να βρει συνοδοιπόρους στην προσπάθειά της για την κοινωνική υποστήριξη των νέων.
- Να συναντήσει τους πολίτες για να μοιραστεί μαζί τους τις κατακτήσεις, τους προβληματισμούς και τις προτάσεις της. Να ενημερώσει και να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες για τις δυσκολίες που συναντούν οι νέοι στην πορεία τους προς την κοινωνική συμμετοχή. Να μεταδώσει το μήνυμα ότι η κινητοποίηση όλων μπορεί να βελτιώσει τη θέση των νέων αλλά και την ποιότητα ζωής όλων μας.
- Να παρεμβαίνει στους θεσμούς προτείνοντας και διεκδικώντας πολιτικές πρόληψης και μέριμνας για την κοινωνική συμμετοχή των νέων και την άρση των παραγόντων που τους οδηγούν σε κοινωνικό αποκλεισμό.

2.2. Τρεις Άξονες Παρέμβασης της Άρσις

Η Άρσις δουλεύει με τους νέους και τις νέες προσπαθώντας παράλληλα να απαντήσει στις διαφορετικές και σύνθετες ανάγκες τους. Η δουλειά της κινείται σε τρεις βασικούς άξονες³²:

- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τα προβλήματα και τις ανάγκες της καθημερινής τους ζωής.

³² Άρσις, Έκδοση Άρσις, Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, Αθήνα, 2000.

- Προετοιμασία ένταξης στην αγορά εργασίας, την βελτίωση των προσωπικών και επαγγελματικών τους δεξιοτήτων και την αναζήτηση προσωρινής ή μονιμότερης απασχόλησης.
- Ευκαιρίες ελεύθερου χρόνου, δημιουργικής έκφρασης, επικοινωνίας και κοινωνικής συμμετοχής.

Κύριος στόχος της παρέμβασής της είναι η πραγματοποίηση αλλαγής στον τρόπο που παίρνει ο νέος αποφάσεις, στον τρόπο που σχετίζεται με τους άλλους, στο είδος των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει, στο πώς φροντίζει την αξιοποίηση και εξέλιξη των ικανοτήτων του. Μέσα σε κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας, δουλεύει με τους νέους για την προσωπική τους ανασυγκρότηση έτσι ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις μιας αυτόνομης καθημερινής ζωής³³.

2.3. Συνεργασία με υπηρεσίες και κοινωνικούς φορείς

Οι περισσότεροι νέοι φτάνουν στην Άρσις μετά από πρόταση των υπηρεσιών ή κοινωνικών φορέων με τους οποίους συνεργάζεται³⁴:

- Υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας
- Κοινωνικές υπηρεσίες Δήμων
- Ειδικευμένα κέντρα και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα: κέντρα ψυχικής υγείας, κέντρα απεξάρτησης από ναρκωτικά, Εθνικός Οργανισμός Κοινωνικής Φροντίδας
- Υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων
- Ιδρύματα και σωφρονιστικά καταστήματα

³³ Άρσις, Έκδοση Άρσις, Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, Άρσις, 2000.

³⁴ Ημερίδα με θέμα: "Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική", Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

- Κέντρα νεότητας και πολιτιστικά κέντρα
- Άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις

2.4. Η Δράση της Άρσις.

Δομές της Άρσις.

2.4.1. Κέντρα Υποστήριξης Νέων (Κ.Υ.Ν.), Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Βόλος

Το Κέντρο Υποστήριξης Νέων είναι μια μονάδα παροχής πολλαπλών υπηρεσιών για νέους/ες ηλικίας 15-21 ετών που βιώνουν την κοινωνική απομόνωση, την σύγκρουση και την περιθωριοποίηση³⁵.

Με κέντρο τις ανάγκες των νέων και βάση τις δυνατότητές τους παρέχονται υπηρεσίες³⁶:

- Πληροφόρησης
- Ψυχολογικής υποστήριξης
- Ατομικής συμβουλευτικής
- Επαγγελματικού προσανατολισμού και προετοιμασίας για την εργασία
- Νομικής συμβουλευτικής
- Σύνδεσης με φορείς, υπηρεσίες, προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης, πρόνοιας για νέους
- Συμβουλευτικής και υποστήριξης στην αναζήτηση στέγης
- Τοποθέτησης σε θέσεις εργασίας και υποστήριξης για τη διατήρηση της εργασίας

³⁵ Κέντρο Υποστήριξης Νέων, Η Πιλοτική Εφαρμογή του Κέντρου Πολλαπλών Υπηρεσιών, Άρσις, 2000.

³⁶ Άρσις, Έκδοση Άρσις, Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, Άρσις, 2000.

- Οργάνωσης δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου

Στόχος είναι να αποτελέσει μια μονάδα άμεσα ενταγμένη στην τοπική κοινότητα που θα μπορεί, μέσα από την εφαρμογή ενός εξειδικευμένου μεθοδολογικού μοντέλου δουλειάς με τους νέους/ες της ομάδας – στόχου, να παρέμβει στη διαμόρφωση ατομικής και συλλογικής ταυτότητας με άξονες την προσωπική ανάπτυξη και την ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής.

Τα Κ.Υ.Ν. λειτουργούν σε καθημερινή βάση, στελεχώνονται από ειδικευμένους επαγγελματίες και πλαισιώνονται από εκπαιδευμένους εθελοντές. Όλες οι υπηρεσίες παρέχονται στους νέους δωρεάν.

2.4.2. Χώροι πολιτιστικής δημιουργίας και επικοινωνίας³⁷

«Χώρα Νέων» – Αθήνα

«Μουσουργείο» - Θεσσαλονίκη

«Στέκι Νεανικής Δράσης» - Βόλος

Προτείνουν τρόπους αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου και κοινωνικής συναλλαγής παρέχοντας δυνατότητες συμμετοχής σε δημιουργικές ομάδες, σε ομάδες επικοινωνίας, σε επιμορφωτικά και εκπαιδευτικά εργαστήρια, σε ανοικτές πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες.

³⁷ Άρσις, Έκδοση Άρσις, Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, Άρσις, 2000.

Αποτελούν χώρους συνεύρεσης, επικοινωνίας, συζήτησης, έκφρασης, ψυχαγωγίας και αφετηρία κοινωνικής δράσης για την αποτροπή της νεανικής περιθωριοποίησης.

2.4.3. Αυτόνομα παραγωγικά εργαστήρια

«Πλώρη» Εκπαιδευτικό και Παραγωγικό Εργαστήρι Χειροτεχνίας

Ευλουργικής – Αθήνα.

Στο εργαστήρι συμμετέχουν νέοι και νέες που θέλουν³⁸:

- Να εκπαιδευτούν
- Να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία
- Να συμμετέχουν στην οργάνωση και λειτουργία μιας μικρής επιχείρησης.

Με πρώτη ύλη το πανί και το ξύλο οι νέοι της Πλώρης δημιουργούν πρωτότυπα χρηστικά αντικείμενα και παιχνίδια και περιμένουν τις προτάσεις και τις παραγγελίες του κόσμου. Στη Θεσσαλονίκη και το Βόλο ξεκίνησαν να λειτουργούν δύο αντίστοιχα εργαστήρια για επισκευή και συντήρηση παλιών επίπλων και για την κατασκευή διακοσμητικών αντικειμένων.

2.4.4. Δράσεις σε χώρους εγκλεισμού

Η Άρσις παρεμβαίνει σε όλα τα Σωφρονιστικά Καταστήματα και τους χώρους κράτησης νέων, Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα, Γυναικεία Φυλακή Κορυδαλλού, Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας, Βόλος, Δικαστική Φυλακή Διαβατών Θεσσαλονίκη, με στόχο να δημιουργήσει³⁹:

³⁸ Άρσις, ΠΛΩΡΗ – Εκπαιδευτικό & Παραγωγικό Εργαστήρι Χειροτεχνίας – Ευλουργικής, Άρσις, 2000.

³⁹ Ημερίδα με θέμα: “Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική”, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

- ευκαιρίες δημιουργικής απασχόλησης, έκφρασης και επικοινωνίας ώστε ο χρόνος του εγκλεισμού να μην κυλά στην απομόνωση και την αδράνεια
- μια σταθερή και μόνιμη γέφυρα ανάμεσα στον «περιορισμό» και την ελευθερία για την άρση των προκαταλήψεων και την υποστήριξη μετά την αποφυλάκιση.

Η Άρσις δεν επιδιώκει να αντικαταστήσει το κράτος στις υποχρεώσεις του στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής. Σκοπός της είναι να κτίσει γέφυρες ανάμεσα στους νέους, την πολιτεία και τους πολίτες και να συμβάλει στην ανάπτυξη σύγχρονων υποστηρικτικών θεσμών για την νεότητα.

Η Άρσις συνεργάζεται σταθερά με:

- τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς
- τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης
- το Υπουργείο Δικαιοσύνης
- το Υπουργείο Εργασίας
- Πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα και εκπαιδευτικούς φορείς: Νομική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και Αθήνας – Ψυχοπαιδαγωγικό τμήμα, Τ.Ε.Ι. Αθήνας Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
- την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
- τον Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας
- τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- τις υπηρεσίες απονομής ποινικής δικαιοσύνης
- τις κοινωνικές, υγειονομικές και θεραπευτικές υπηρεσίες

- μη κυβερνητικές οργανώσεις
- συνδικαλιστικούς φορείς
- συνδικάτα εργοδοτών και εργαζομένων, επιχειρήσεις,

2.5. Η Άρσις είναι μέλος σε εθνικά δίκτυα⁴⁰

- Δίκτυο για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
- Επιτροπή για τα δικαιώματα των παιδιών και των νέων
- «Όλοι διαφορετικοί – όλοι ίσοι», Φόρουμ νεολαίας και κοινωνικών οργανώσεων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων
- «Ενεργός Πολίτης», σύμπραξη μη κυβερνητικών οργανώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

2.6. Κέντρο Υποστήριξης Νέων (Κ.Υ.Ν.)

“...Έμεινα στο ίδρυμα 3 χρόνια. Μετά, πήγα στις μάνας μου αλλά δεν άντεχα τον πατριό μου κι έφυγα. Κοιμόμουν σε παλιά αυτοκίνητα, σε πλατείες, σε δασάκια, σε δωμάτια ξενοδοχείων και σε φίλους. Νομίζω ότι ήρθε ο καιρός να μείνω σε ένα δικό μου σπίτι”.

“...Έμεινα στη φυλακή για 10 μήνες, μέχρι να γίνει η δίκη μου, και ύστερα, ευτυχώς, πήρα αναστολή και βγήκα. Εκεί είδα και έμαθα όσα ποτέ μου δεν είχα φανταστεί. Και τώρα, σαν να μην φτάνουν όλα τα άλλα, μου λένε ότι αποκλείεται να βρω δουλειά γιατί έχω κάνει φυλακή”.

⁴⁰ Άρσις, Έκδοση Άρσις, Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, Άρσις, 2000.

“Έρχομαι να βρω τι θέλω, να καταλάβω κάποιους τρόπους συμπεριφοράς μου, να καταλάβω τις σχέσεις μου με τους άλλους ανθρώπους, να ακούσω κάτι από κάποιον που ξέρει κάτι περισσότερο”.

“Είναι οι φωνές νέων ανθρώπων στα 15 τους, στα 18 τους, στα 21. Τις μοιράστηκαν, τις έθεσαν σε στιγμές συνεργασίας την ώρα που η απειλή υποχωρεί.

Υπάρχουν νέοι άνθρωποι που χρειάζονται τους μεγάλους ανθρώπους. Υπάρχουν μεγάλοι άνθρωποι που χρειάζονται τους νέους ανθρώπους. Υπάρχουν νέοι άνθρωποι που έχουν την ανάγκη να ρωτήσουν, να δοκιμάσουν, να κάνουν λάθη, να μάθουν, να ακούσουν, να νιώσουν, να μοιραστούν, να γνωρίσουν, να θυμώσουν, να κραυγάσουν, να διαλέξουν και να κτίσουν τη ζωή τους. Είναι δικαίωμά τους.

Υπάρχουν μεγάλοι άνθρωποι που έχουν την ανάγκη να επενδύσουν τον κόπο της ζωής τους, να δοκιμάσουν την ωριμότητάς τους, να αμφισβητήσουν τις επικρατούσες λογικές και νοοτροπίες, να συμμετέχουν στα κοινά από θέση βάσης πιστεύοντας στην δια βίου αλλαγή, στη γνώση, στη ζωή που αλλάζει, στην παραδοχή ότι αν αδυνατείς να επηρεάσεις τον εαυτό σου αδυνατείς να επηρεάσεις και τον κόσμο γύρω σου. Είναι δικαίωμά τους.

Η συνάντηση αυτών των νέων με αυτούς τους μεγάλους έχει μια ιδιαιτερότητα: στον τρόπο που αντιλαμβάνονται τη ζωή. Οι νέοι άνθρωποι έρχονται σε αυτή την συνάντηση μόνοι ή σε μοναχικές παρέες αλλά με ελπίδες. Οι μεγάλοι άνθρωποι έρχονται σε αυτή τη συνάντηση με φόβους αλλά ως οργανωμένες ομάδες με στενούς δεσμούς.

*Ο φόβος και η ελπίδα δημιουργούν την πίστη, όταν συναντηθούν, ότι το κακό μπορεί να αποτραπεί, μπορεί να νικηθεί. Και τότε μπορούν να δημιουργήσουν ένα πεδίο που καταλύονται τα στερεότυπα και αναδύονται πρότυπα και σχέσεις. Πρότυπα που αγωνίζονται, που φοβούνται, που βάζονται, που αντιστέκονται στην ετικέτα του περιθωριακού με μόνο όπλο την ασπίδα της αλήθειας τους.*⁴¹

Στην Ελλάδα σήμερα το εκπαιδευτικό σύστημα αποκλείει και απομονώνει τους αδυνάτους, οι θεσμοί για την υποστήριξη της επαγγελματικής ένταξης των νέων είναι αποσπασματικοί και δεν συνοδεύονται από μια συνολική κρατική πολιτική για τα θέματα της νεότητας, οι κοινωνικές υπηρεσίες παραμένουν αδρανείς και αδύναμες να απαντήσουν με σύγχρονες προτάσεις στις σημερινές ανάγκες και τα αιτήματα των νέων, οι θεσμοί του ποινικού συστήματος αδυνατούν να προσφέρουν θετικές προτάσεις ζωής στους νέους και νέες που στιγματίζονται από την εμπλοκή τους με την αστυνομία, τα δικαστήρια και τους χώρους εγκλεισμού⁴².

Ο στόχος λειτουργίας του KYN είναι η δημιουργία ενός φιλικού, άμεσα προσεγγίσιμου χώρου για νέους/ες ηλικίας 15-21 χρονών ενταγμένου στην κοινότητα, σε άμεση σύνδεση με υπηρεσίες, φορείς, πηγές, χώρους νεανικής συνεύρεσης που να μπορεί να απαντά στα αιτήματα και τις ανάγκες των νέων ως εξειδικευμένος χώρος σε θέματα νεότητας. Με αυτόν τον τρόπο θα λειτουργήσει υποστηρικτικά για νέους που βρίσκονται στα όρια της περιθωριοποίησης και του αποκλεισμού και προληπτικά παρεμβαίνοντας στους παράγοντες της νεανικής περιθωριοποίησης. Τέλος, αφού δοκιμαστεί αυτός ο σκοπός και εντοπισθούν οι αδυναμίες και τα κενά, να υπάρξει

⁴¹ Κατερίνα Πούτου, Υπεύθυνη του K.Y.N., στην Άρσις.

⁴² Άρσις, ΝΕΩΝ ΧΩΡΑ 1996 & 1997, Ετήσια Ενημερωτική Έκθεση, Αθήνα, 1998.

αξιολόγηση και βελτίωση του μοντέλου έτσι ώστε να αποτελέσει «μοντέλο καλής πρακτικής».

2.7. Παρεμβάσεις σε Χώρους Εγκλεισμού

Για τους νέους που βρίσκονται στα Ιδρύματα Αγωγής και τα Σωφρονιστικά Καταστήματα, εγκλεισμός δεν πρέπει να σημαίνει αποκλεισμός. Στόχος της Άρσης είναι να ευαισθητοποιήσει το κοινό και την πολιτεία για⁴³:

- τη σταθερή λειτουργία προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που θα λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές συνθήκες των χώρων εγκλεισμού
- τη δημιουργία ευκαιριών δημιουργικής απασχόλησης, έκφρασης και επικοινωνίας ώστε ο χρόνος του εγκλεισμού να μην κυλά στην απομόνωση και την αδράνεια
- τη σύνδεση του «εντός» με την ανοικτή κοινωνία, την άρση των προκαταλήψεων, την προετοιμασία των νέων για την επιστροφή τους στην κοινωνία και την υποστήριξή τους στα πρώτα τους βήματα.

Η Άρση κάνει παρέμβαση στους χώρους εγκλεισμού γιατί υπάρχει η πεποίθηση ότι οι νέοι που στάλθηκαν εκεί έχουν θέση στην κοινωνία μας. Συνδέθηκε με νέους που σκέφτονται, αισθάνονται, αγωνιούν και ελπίζουν. Προβληματίστηκε μαζί τους για το αύριο που χρειάζεται να είναι θετικό, κοινωνικό και δημιουργικό. Νιώθει κοντά τους τη μοναξιά του διαφορετικού, την αδυναμία του θύτη – θύματος, την αγωνία του «ανελεύθερου». Η εμπειρία της δυναμώνει τη θέληση να μην αφήσει μόνους αυτούς που ζητούν να σπάσουν την απομόνωσή τους. Η γνώση γίνεται

⁴³ Άρσης, ΝΕΩΝ ΧΩΡΑ 1996 & 1997, Ετήσια Ενημερωτική Έκθεση, Αθήνα, 1998.

πρόταση και αίτημα για μια πιο ανθρώπινη αντιμετώπιση των κατεξοχήν «αποκλεισμένων».

2.7.1. Σωφρονιστικά Καταστήματα Ανηλίκων⁴⁴

- Διοργανώθηκαν επισκέψεις εθελοντών καλλιτεχνών και νέων επιστημόνων, όποτε ήταν εφικτό, στα σωφρονιστικά καταστήματα Κορυδαλλού και Κασσαβέτειας. Δημιουργήθηκαν ευκαιρίες γνωριμίας, κοινής δημιουργίας και επικοινωνίας ανάμεσα στους κρατούμενους και τους εθελοντές της Άρσις.
- Στο τέλος του 1997, λειτούργησαν δύο εργαστήρια θεατρικής έκφρασης και ένα εργαστήριο χειροτεχνίας, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης στη γυναικεία φυλακή Κορυδαλλού και τα δύο σωφρονιστικά καταστήματα.
- Υπήρχε συνεργασία σταθερή με τις κοινωνικές υπηρεσίες των καταστημάτων, παρέχοντας ενημέρωση για τις δραστηριότητές της.
- Υπήρχε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης που είχε την ευθύνη προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης στα ΣΚΑ και ενήργησαν συμβουλευτικά σε νέους που αποφυλακίζονται.

2.7.2. Ίδρυμα Αγωγής Θηλέων Παπάγου

Πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στο Ίδρυμα Αγωγής Θηλέων Παπάγου κατά τις οποίες υπήρχαν δραστηριότητες όπως παιχνίδια, εργαστήρια κατασκευών, προβολές σλάιτ, συζητήσεις που έφεραν την εθελοντική ομάδα πιο κοντά με τα κορίτσια που βρίσκονταν εκεί.

⁴⁴ Άρσις, ΝΕΩΝ ΧΩΡΑ 1996 & 1997, Ετήσια Ενημερωτική Έκθεση, Αθήνα, 1998.

2.7.3. Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Κορυδαλλού

Στο Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Κορυδαλλού δεν δόθηκε η δυνατότητα τακτικών επισκέψεων. Η σύνδεση που ήδη υπήρχε με κάποιους νέους έδωσε την ευκαιρία να προσφερθεί σε όσους επιθυμούσαν συμβουλευτική, υποστήριξη για να βρουν δουλειά ή για να τα βγάλουν πέρα με τον στρατό, συντροφιά.

2.7.4. Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Βόλου

Στο Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Βόλου, με τη συνεργασία της διεύθυνσης, συστήθηκε χειροτεχνικό εργαστήριο από εθελοντές της οργάνωσης για τη δημιουργική απασχόληση των νέων του Ιδρύματος. Παρά το ενδιαφέρον των παιδιών και τη θετική διάθεση του Ιδρύματος, η κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης δεν επέτρεψε τη συνέχιση της δραστηριότητας. Ωστόσο, η επαφή των παιδιών του Ιδρύματος με τα μέλη της Άρσις συνεχίστηκε, καθώς και η γενικότερη συνεργασία για συγκεκριμένες περιπτώσεις μεταϊδρυματικής υποστήριξης.

2.8. Γραφείο Προετοιμασίας για την εργασία

Περίπου 70% των νέων που απευθύνονται στην Άρσις έχουν σαν αρχικό, κύριο αίτημα, την εργασία. Κι αυτό γιατί η εργασία θα τους εξασφαλίσει τα απαραίτητα προς το ζειν - σε πολλούς νέους δεν παρέχονται από το άμεσο, οικογενειακό ή συγγενικό περιβάλλον - ή και κάποια αυτονομία.

Επαγγελματικός προσανατολισμός – επαγγελματική συμβουλευτική:

«τι δουλειά να κάνω;»

«ποια μπορώ να κάνω;»

«ποια μου ταιριάζει;»

Οι νέοι και νέες συζήτησαν με την επαγγελματική σύμβουλο ατομικά ή σε ομάδες αυτά και άλλα παρόμοια ερωτήματα που είχαν. Πολλοί γνώρισαν έτσι ποια είναι τα επαγγελματικά τους σχέδια ή δυνατότητες, ενώ άλλοι, έμαθαν αν και πώς είναι εφικτό να τα πραγματοποιήσουν. Βασικά χαρακτηριστικά των νέων αυτών είναι η άγνοια για τη αγορά εργασίας καθώς και η έλλειψη προσανατολισμού, δηλαδή επαγγελματικών στόχων και στόχων ζωής⁴⁵.

Η ανάγκη να προετοιμάσει καλύτερα τους νέους και νέες για να μπουν στην αγορά εργασίας, οδήγησε την Άρσις στην πιλοτική εφαρμογή Κύκλου Προετοιμασίας για την Εργασία, ενός εκπαιδευτικού σεμιναρίου, διάρκειας δύο εβδομάδων, με στόχο:

- να προετοιμάσει καλύτερα τους νέους και νέες σε βασικά εργασιακά θέματα, και
- να δει αλλά, κυρίως, να δουν και οι ίδιοι πόσο κοντά σε μια προοπτική επαγγελματικής αποκατάστασης βρίσκονται ή όχι.

Οι νέοι συζήτησαν τις προηγούμενες επαγγελματικές τους εμπειρίες, τις επιθυμίες και τις δυνατότητές τους, διερεύνησαν τις ικανότητες και δεξιότητες που έχουν. Ήρθαν, τελικά, πιο κοντά στην έννοια της εργασίας και των υποχρεώσεων που συνεπάγεται και στο κατά πόσο, αυτό που πραγματικά θέλουν, είναι δουλειά. Η πορεία του πρώτου αυτού κύκλου θεωρείται επιτυχής αφού οδήγησε στην καλύτερη γνώση των δυνατοτήτων των νέων αλλά κυρίως βοήθησε τους ίδιους να κατανοήσουν καλύτερα τις ανάγκες και τις προτεραιότητές τους (π.χ. δύο από αυτούς επέστρεψαν στην εκπαίδευση)⁴⁶.

⁴⁵ Άρσις, ΝΕΩΝ ΧΩΡΑ 1996 & 1997, Ετήσια Ενημερωτική Έκθεση, Αθήνα, 1998.

⁴⁶ Ημερίδα με θέμα: “Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα Προοπτική”, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας, 2000.

2.9. Ευαισθητοποίηση Εργοδοτών – Τοποθέτηση και Υποστήριξη σε Θέσεις Εργασίας

Οι νέοι που απευθύνθηκαν στην Άρσις δεν είχαν τη δυνατότητα να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους, παραμένοντας σ' ένα προστατευμένο οικογενειακό περιβάλλον, όπως οι περισσότεροι συνομήλικοί τους.

~~Καλούνται, από τις συνθήκες, να παίξουν ρόλους ενηλίκων, χωρίς να έχουν προετοιμαστεί, εκπαιδευτεί και ωριμάσει για κάτι τέτοιο. Κι ενώ οι περισσότεροι αντιμετωπίζουν οικονομικό πρόβλημα, δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσουν και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του εργασιακού περιβάλλοντος.~~

“Το ζήτημα της εργασίας συνδέεται με το σύνολο των αναγκών που αντιμετωπίζουν οι νέοι και σίγουρα δεν λύνεται από μόνο του, με το «να βρούμε του παιδιού μια δουλειά».

Η συγκεκριμένη δραστηριοποίηση ξεκίνησε με ενημέρωση περίπου 100 εργοδοτών από τους οποίους περισσότεροι από τους μισούς έδειξαν ενδιαφέρον και διάθεση να υποστηρίζουν την επαγγελματική ένταξη των νέων. Διερευνώντας αγγελίες και αξιοποιώντας ορισμένες γνωριμίες, είκοσι περίπου νέοι και νέες, οι περισσότεροι γύρω στην ηλικία των 17 ετών, βρήκαν δουλειά”⁴⁷

Στη συνέχεια, παρατηρήθηκε ότι αρκετοί από αυτούς δυσκολεύονται να διατηρήσουν τη θέση εργασίας τους. Έτσι, ένα μεγάλο ποσοστό –περίπου 60%- αποχώρησαν από τη δουλειά μόνοι τους, τις πρώτες δύο με τρεις εβδομάδες, χωρίς να

⁴⁷ Μαρία Καντούρου, Σύμβουλος επαγγελματικού προσανατολισμού / Αλέξανδρος Γεωργίου, Υπεύθυνος τοποθετήσεων σε θέσεις εργασίας.

υπάρχουν ιδιαίτεροι λόγοι, όπως προβλήματα με τον εργοδότη ή δύσκολες συνθήκες εργασίας.

Συμπερασματικά, διαπιστώθηκε πως αρκετοί νέοι, ενώ δήλωναν επιθυμία για εργασία, δεν ήταν τελικά έτοιμοι να εργαστούν. Η δυσκολία αυτή οφείλεται και σε δύο ακόμα λόγους⁴⁸:

- Δεν ήταν σε θέση να αναγνωρίσουν τις απαιτήσεις ενός εργασιακού περιβάλλοντος και τα όρια μιας εργασιακής σχέσης
- Τα προβλήματα που είχαν και συνέχιζαν να τους πιέζουν, έκαναν δύσκολη τη διατήρηση της θέσης.

2.10. Εργαστήρια Επαγγελματικής Κατάρτισης

Βασικοί στόχοι της επαγγελματικής κατάρτισης είναι⁴⁹:

- η επανασύνδεση των νέων με την εκπαίδευση
- η προσέγγιση σε συνθήκες συνεργασίας και ομαδικής δουλειάς
- η προσφορά της ευκαιρίας να εκτιμήσουν τα προσόντα, τις ικανότητες και τις δυνατότητές τους
- η παροχή βασικών γνώσεων σε κάποιο επάγγελμα.

⁴⁸ Άρσις, ΝΕΩΝ ΧΩΡΑ 1996 & 1997, Ετήσια Ενημερωτική Έκθεση, Αθήνα, 1998.

⁴⁹ Άρσις, Φυλλάδιο για Εργαστήρια Επαγγελματικής Κατάρτισης, Άρσις, 1998.

Νέοι και νέες στην Αθήνα και τον Βόλο εκπαιδεύτηκαν στα αντικείμενα της ξυλουργικής, της μηχανικής μοτοσυκλέτας, της χειροτεχνίας, της κατασκευής βιοκλιματικών κτιρίων, της δημιουργίας επιχειρήσεων. Το παρελθόν των καταρτιζομένων είχε σημασία μόνο για τον καθένα προσωπικά. Δούλεψαν οι νέοι ομαδικά, παράγοντας αλλά και συζητώντας. Στο τέλος κάθε εβδομάδας αναμετρούσανε τις επιτυχίες και τις αδυναμίες τους, προετοιμάζοντας τα επόμενα βήματα. Οι νέοι και νέες που επιθυμούσαν, πήραν συμβουλευτική σε προσωπικά, οικογενειακά ή νομικά τους θέματα⁵⁰.

Τα απογέυματα συμμετείχαν στα εργαστήρια φωτογραφίας, κατασκευής μουσικών οργάνων, κούκλας/μαριονέτας και το εργαστήρι μεταλλο-γλυπτικής «Αρμονική Ασυμμετρία». Τα δημιουργήματά τους παρουσιάστηκαν σε bazaar στο Κ.Υ.Ν.

Τα εργαστήρια κατάρτισης σε Αθήνα και Βόλο και οι συνοδευτικές ενέργειες χρηματοδοτήθηκαν από το Πρόγραμμα «ΩΡΙΩΝ» - Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας. Εθνικός φορέας χρηματοδότησης ήταν η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

2.10.1. Βόλος – Κατάρτιση σε βιοκλιματικά κτίρια

Στόχος του τρίμηνου εκπαιδευτικού προγράμματος - το οποίο πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού προγράμματος ΩΡΙΩΝ σε συνεργασία με τον Νομαρχιακό ΚΕΚ «ΚΕΚΑΝΑΜ» - ήταν η ευαισθητοποίηση των νέων σε περιβαλλοντικά ζητήματα και ιδιαίτερα στον σχεδιασμό και κατασκευή

⁵⁰ Άρσις, Φυλλάδιο για Εργαστήρια Επαγγελματικής Κατάρτισης, Άρσις, 1998.



κτιρίων καθαρών τεχνολογιών. Δηλαδή, κτιρίων που είναι φιλικά με το άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον τους, κατασκευασμένα από υλικά που εξοικονομούν ενέργεια και πολύτιμους φυσικούς πόρους.

Όπως σε όλα τα προγράμματα κατάρτισης, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην ανάπτυξη της συνεργασίας και ομαδικής δουλειάς και στην υποστήριξη και συμβουλευτική σε προσωπικά τους ζητήματα. Οργανώθηκε εκδρομή στην Πορταριά του Πηλίου με ομαδική διαβίωση, σύσφιξη των σχέσεων.

2.10.2. Επιχειρηματικές δραστηριότητες για νέους

Υπήρχε συμμετοχή νέων σε επιδοτούμενο πρόγραμμα κατάρτισης με τίτλο «Επιχειρηματικές Δραστηριότητες για Νέους». Στόχος της κατάρτισης ήταν η εκπαίδευση των νέων στους όρους, τις συνθήκες και τις απαιτήσεις για τη δημιουργία και λειτουργία παραγωγικών επιχειρήσεων στους τομείς της χειροτεχνίας και τροφοδοσίας.

Τελικός σκοπός ήταν το σταδιακό πέρασμα στην λειτουργία των δύο εργαστηρίων ως μικρών αυτόνομων παραγωγικών μονάδων με τη συμμετοχή και πρωτοβουλία των ίδιων των νέων. Έτσι, μετά το τέλος της κατάρτισης ακολούθησε διάστημα τριών μηνών δοκιμαστικής λειτουργίας των εργαστηρίων για να εξετασθεί κατά πόσον μπορούν να λειτουργήσουν ως ανταποδοτικές επιχειρήσεις.

2.10.3. Εργαστήρι Χειροτεχνίας ΠΛΩΡΗ⁵¹

Το εργαστήρι δουλεύει από τον Απρίλιο του 1997 χωρίς να εντάσσεται σε κάποιο πρόγραμμα, προσπαθώντας να εξασφαλίσει την βιωσιμότητά του ως μια αυτό-διαχειριζόμενη παραγωγική μονάδα. Στόχος του εργαστηρίου είναι να δημιουργήσει ένα πλαίσιο που θα επιτρέψει την αυτοαπασχόληση των νέων και θα συνδυάζει την ανάγκη για εργασία με τη δυνατότητα για συνεχή εκπαίδευση, έκφραση και επικοινωνία.

2.10.4. Παρεμβάσεις για νέους-νέες που έχουν αποχωρήσει πρόωρα

από το σχολείο

Η αδυναμία του σχολείου να κρατήσει στους κόλπους του τους αδυνάτους αλλά και η έλλειψη θεσμών που προτείνουν λύσεις στους απορριμμένους (drop outs) νέους/ες, τους στερεί τις δυνατότητες που προσφέρει η εκπαιδευτική διαδικασία για την εισαγωγή ενός νέου ανθρώπου στην ενήλικη ζωή. Χρειάζονται προτάσεις και μέτρα για την ενδυνάμωση των νέων που αποχωρούν πρόωρα από το σχολείο έτσι ώστε να ανακτήσουν την εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και να βρουν το δρόμο τους προς την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και την εργασία.

2.10.5. Κέντρα Προετοιμασίας για την Εργασία

Βασίζουν τη λειτουργία τους στην συνεργασία τοπικών και εξειδικευμένων φορέων με σκοπό τη συνολική παρέμβαση στις ανάγκες των νέων. Προτείνουν μια εναλλακτική εκπαιδευτική λειτουργία που απαντά στις ανάγκες των αποκλεισμένων από την εκπαίδευση νέων. Προετοιμάζουν τους νέους/ες για ένταξη στην εργασία

⁵¹ Άρσις, ΠΛΩΡΗ – Εκπαιδευτικό & Παραγωγικό Εργαστήρι Χειροτεχνίας – Ξυλουργικής, Άρσις, 2000.

μέσα από συμβουλευτική, κατάρτιση, πληροφόρηση, κοινωνική δράση και εμπειρίες γνωριμίας με την τοπική κοινωνική και επαγγελματική ζωή.

Τα ΚΠΕ λειτούργησαν στην Πάτρα, στη Ξάνθη, στα Ιωάννινα. Προηγήθηκε έρευνα των χαρακτηριστικών των νέων της ομάδας – στόχου, με δείγμα 108 συνολικά νέους/ες 16-20 χρονών στις τρεις περιοχές με σκοπό τον εντοπισμό των αναγκών τους για τον σχεδιασμό κατάλληλων παρεμβάσεων.

2.11. Χαρτογράφηση των νέων και των αναγκών τους.

Ο νεανικός πληθυσμός βρίσκεται περιθωριοποιημένος και αποκλεισμένος από το κοινωνικό γίνεσθαι αποτελώντας χαμηλό κοινωνικό δυναμικό, εξάρτηση από τους φορείς κοινωνικοποίησης, την οικογένεια, το σχολείο, τα κοινά κλπ. Η κοινωνική αυτή θέση δυσχεραίνεται ανισόρροπα για τους περισσότερο αδυνάτους⁵².

Ένας μεγάλος αριθμός νέων δεν διαθέτουν κατάλληλο περιβάλλον διαβίωσης, ζουν σε συνθήκες φτώχειας, έχουν οικογενειακά προβλήματα ή προβλήματα προσαρμογής στο κοινωνικό περιβάλλον, αντιμετωπίζουν προκατάληψη ή στιγματισμό, εγκαταλείπουν πρόωρα την εννιάχρονη εκπαίδευση έχοντας ελλιπή πρόσβαση προς τις ευκαιρίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και επαγγελματικής ένταξης.

⁵² Φυλλάδιο: Κέντρο Υποστήριξης Νέων – Η Πιλοτική Εφαρμογή του Κέντρου Πολλαπλών Υπηρεσιών, Άρσις, 1998.

Αυτοί οι νέοι βρίσκονται σε εξαιρετικά μειονεκτική κοινωνική θέση και κινδυνεύουν από μόνιμη κοινωνική περιθωριοποίηση.

Είναι επίσης μεγάλη η ομάδα των νέων παραβατών. Κάθε χρόνο τα ποινικά δικαστήρια εκδίδουν καταδικαστικές αποφάσεις που αφορούν στη διάπραξη αδικημάτων από νέους κάτω των 21 ετών. Ένας σημαντικός αριθμός από αυτούς τους νέους στερούνται κατάλληλων επαγγελματικών προσόντων και σε πολλές περιπτώσεις η ανεργία και η αδυναμία πρόσβασης προς την αγορά εργασίας αποτελούν σημαντικό παράγοντα κοινωνικής περιθωριοποίησης και σύγκρουσής τους με το νόμο.

Νέοι και νέες που βιώνουν έντονα τα προβλήματα του στιγματισμού και της κοινωνικής προκατάληψης είναι νέοι που κρατούνται σε ιδρύματα αγωγής και σωφρονιστικά καταστήματα. Με την αποχώρησή τους από τους χώρους κράτησης αντιμετωπίζουν εξαιρετικές δυσκολίες καθώς έχουν αποκοπεί από την αγορά εργασίας αλλά και από το κοινωνικό περιβάλλον ευρύτερα, έχουν μειωμένα επαγγελματικά προσόντα και δεξιότητες και αντιμετωπίζουν την αυξημένη κοινωνική προκατάληψη λόγω της εμπλοκής τους με την ποινική δικαιοσύνη.⁵³

⁵³ Κέντρο Υποστήριξης Νέων – Η Πιλοτική Εφαρμογή του Κέντρου Πολλαπλών Υπηρεσιών, Άρσις, 1998.

3. Ονήσιμος.

Σκοπός και έργα του συλλόγου συμπαράστασης κρατουμένων

Ο Σύλλογος ιδρύθηκε το 1982 σαν Φιλανθρωπικό Σωματείο, με σκοπό να βοηθήσει, υλικά και ηθικά τους άπορους αποφυλακισμένους και τις οικογένειές τους⁵⁴.

3.1. Δράσεις Ονήσιμου

Φροντίζει για την κάλυψη των αναγκών των κρατουμένων και των οικογενειών τους σε είδη πρώτης ανάγκης (ρουχισμό, τρόφιμα, υποδήματα, έπιπλα, πληρωμή ενουκίων, διαφόρων λογαριασμών, κ.α.). Σε συνεργασία με κοινωνικούς λειτουργούς φροντίζει για την αποφυλάκιση ατόμων ενώ παράλληλα τους παρέχεται δωρεάν νομική κάλυψη και καταβολή των δικαστικών τους εξόδων. Με ενέργειες του Συλλόγου έχουν ιδρυθεί βιβλιοθήκες οι οποίες συνεχώς εμπλουτίζονται σε όλες, σχεδόν, τις φυλακές της χώρας. Επίσης, ο Σύλλογος φροντίζει για την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφυλακισμένων ατόμων και την ομαλή τους επανένταξη στους κόλπους της κοινωνίας.

Οργανώνει εκδρομές σε ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους, σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, καθώς και θεατρικές-μουσικές και άλλες ψυχαγωγικές εκδηλώσεις. Κάθε χρόνο εκδίδει ημερολόγιο τσέπης και άρχισε ήδη η επανέκδοση του μικρού περιοδικού «Φίλοι Φυλακισμένων».

⁵⁴ Φίλοι Φυλακισμένων, τ.1^ο, 2000.

Επίσης σκοπός είναι η ανέγερση ιδιώκτητου κτηρίου «Το σπίτι του Αποφυλακισμένου» επί της οδού Σκαραμαγκά 8 (έναντι του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου), δωρεά των μεγάλων ευεργετών Νικολάου και Μαρίας Δανιά.

3.2. Ανάγκες – Ελλείψεις

Ο Σύλλογος παραδέχεται την ύπαρξη μεγάλων αναγκών και ελλείψεων σε⁵⁵.

- Χρήματα για την κάλυψη των αποφυλακίσεων απόρων κρατουμένων με αυστηρά κριτήρια, για την καταβολή των δικαστικών τους εξόδων και την βοήθεια των οικογενειών τους
- Είδη τροφίμων και είδη καθαριότητας
- Γραμματόσημα και τηλεκάρτες
- Σεντόνια, κουβέρτες κλπ.
- Αθλητικά είδη, είδη γυμναστικής
- Επιτραπέζια παιχνίδια
- Είδη πρώτων βοηθειών
- Βιβλία, λεξικά, περιοδικά
- Συστήματα εκμάθησης ξένων γλωσσών
- Μουσικά όργανα, ραδιοκασετόφωνα, κασέτες
- Υλικά και είδη επαγγελματικής κατάρτισης
- Κινηματογραφικές μηχανές, βίντεο και βιντεοταινίες με κατάλληλο περιεχόμενο
- Εθελοντική εργασία για τη στήριξη του έργου του

⁵⁵ Φίλοι Φυλακισμένων, τ.1^ο, 2000.

Επίσης, ο Σύλλογος Ονήσιμος επιδιώκει την εξεύρεση εργασίας στα μέλη του κάνοντας έκκληση σε όσους χρειάζονται υπαλλήλους ή εργάτες για τις εταιρείες τους, τα καταστήματά τους, τα εργοστάσιά τους και τις βιοτεχνίες τους ή για οποιανδήποτε άλλη εργασία να απευθύνονται στον Σύλλογο.

Τέλος, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου ο Σύλλογος διοργανώνει απογευματινές, ημερήσιες και πολυήμερες προσκυνηματικές εκδρομές.

Αναφέρθηκαν παραπάνω τα προγράμματα και οι δράσεις των φορέων οι οποίοι προσεγγίζουν σφαιρικά την προβληματική της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των νέων παραβατών προσπαθώντας να υποστηρίξουν καταρχήν ψυχολογικά και συμβουλευτικά τους νέους παραβάτες και στη συνέχεια να δώσουν συγκεκριμένες προτάσεις για την εκπαιδευτική τους κατάρτιση και επαγγελματική απασχόληση.

Στη συνέχεια θα αναφερθούν κάποιες μεμονωμένες δράσεις που αφορούν σε προσπάθειες ενσωμάτωσης στην αγορά εργασίας των νεαρών παραβατικών ατόμων και σε δραστηριότητες μέσα στους χώρους εγκλεισμού. Τα προγράμματα που επιδιώκουν τη διευκόλυνση πρόσληψης των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας νεαρών παραβατών οργανώνονται από τον ΟΑΕΔ ενώ το Τμήμα Συνθηκών Κράτησης Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής Νέων της Διεύθυνσης Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης εποπτεύει προγράμματα που διενεργούνται στα Καταστήματα Κράτησης Νέων.

4. Ο.Α.Ε.Δ.

Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού ειδικά για την κατηγορία αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας προσφέρει ενημέρωση για τα ειδικά προγράμματα του Οργανισμού σχετικά με την επιδότηση νέων θέσεων εργασίας (Ν.Θ.Ε.) ατόμων με ειδικές ανάγκες, ανεξαρτημένων και αποφυλακισμένων / νεαρών παραβατικών ατόμων και την επιδότηση νέων ελεύθερων επαγγελματιών (Ν.Ε.Ε.) για άτομα με ειδικές ανάγκες, ανεξαρτημένα και αποφυλακισμένα / νεαρά παραβατικά άτομα για τη δημιουργία δικής τους επιχείρησης⁵⁶.

4.1. Πρόγραμμα Επιδότησης Νέων Θέσεων Εργασίας (Ν.Θ.Ε.)

Συγκεκριμένα, σχετικά με το πρόγραμμα επιδότησης νέων θέσεων εργασίας (Ν.Θ.Ε.) ατόμων με ειδικές ανάγκες, ανεξαρτημένων και αποφυλακισμένων / νεαρών παραβατικών ατόμων καταρτίζεται Πρόγραμμα Επιχορήγησης ιδιωτικών επιχειρήσεων, επιχειρήσεων τοπικής αυτοδιοίκησης, ιδιωτικών επιχειρήσεων που προσλαμβάνουν άτομα με ειδικές ανάγκες με ή χωρίς την διαδικασία της υποχρεωτικής πρόσληψης, συνεταιρισμών, επαγγελματικών σωματείων και ενώσεών τους, σωματείων, αστικών εταιρειών μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ή κοινοπραξιών και γενικά εργοδοτών για τη δημιουργία 2.000 Νέων Θέσεων Εργασίας, για την απασχόληση ατόμων ευπαθών κοινωνικά ομάδων ως εξής⁵⁷:

- Υποπρόγραμμα Α.1. Άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικίας 18 – 65 ετών.
- Υποπρόγραμμα Α.2. Ανεξαρτημένα άτομα, ηλικίας 18 – 65 ετών.

⁵⁶ Ενημερωτικό Φυλλάδιο Ο.Α.Ε.Δ.

⁵⁷ Πρόγραμμα Επιδότησης Νέων Θέσεων Εργασίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, Ανεξαρτημένων, Αποφυλακισμένων, Νεαρών Παραβατικών Ατόμων, ΦΕΚ Τεύχος Β, Φύλλο 447, έτος 2000.

- Υποπρόγραμμα Α.8. Αποφυλακισμένα άτομα, ηλικίας 18 – 65 ετών /
Νεαρά Παραβατικά Άτομα, ηλικίας 16 – 24 ετών.

4.1.1. Διάρθρωση Προγράμματος⁵⁸

Α) Πλήρους Απασχόλησης:

Δημιουργούνται χίλιες πεντακόσιες Νέες Θέσεις Εργασίας πλήρους απασχόλησης οι οποίες κατανέμονται ως εξής:

- Άτομα με ειδικές ανάγκες: 1.200
- Απεξαρτημένα άτομα: 200
- **Αποφυλακισμένα και Νεαρά Παραβατικά άτομα: 100**

Η διάρκεια της επιχορήγησης ορίζεται σε 36 μήνες, με την υποχρέωση ο εργοδότης να απασχολήσει το άτομο μετά τη λήξη του 36μηνου, άλλους 12 μήνες χωρίς επιχορήγηση.

Β) Μερικής Απασχόλησης:

Δημιουργούνται χίλιες πεντακόσιες Νέες Θέσεις Εργασίας πλήρους απασχόλησης οι οποίες κατανέμονται ως εξής:

- Άτομα με ειδικές ανάγκες: 1000
- Απεξαρτημένα άτομα: 300
- **Νεαρά Παραβατικά άτομα: 200**

⁵⁸ Πρόγραμμα Επιδότησης Νέων Θέσεων Εργασίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, Απεξαρτημένων, Αποφυλακισμένων, Νεαρών Παραβατικών Ατόμων, ΦΕΚ Τεύχος Β, Φύλλο 447, έτος 2000.

Η διάρκεια της επιχορήγησης ορίζεται σε 36 μήνες, με την υποχρέωση ο εργοδότης να απασχολήσει το άτομο μετά τη λήξη του 36μηνου, άλλους 12 μήνες χωρίς επιχορήγηση.

Γ) Σύμβασης ορισμένου χρόνου

Δημιουργούνται 350 Νέες Θέσεις Εργασίας για την απασχόληση ατόμων από επιχειρήσεις τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με το άρθρο 6, παρ. 4κα του Ν. 2738/99 από ξενοδοχειακές – τουριστικές και άλλες εποχιακές επιχειρήσεις εφόσον αυτές τους παρέχουν απασχόληση τουλάχιστον 5 μηνών.

Οι θέσεις εργασίας με σύμβαση ορισμένου χρόνου κατανέμονται ως εξής:

- Άτομα με ειδικές ανάγκες: 200
- Απεξαρτημένα άτομα: 80
- **Αποφυλακισμένα / Νεαρά Παραβατικά άτομα: 70**

Ο χρόνος έναρξης της επιχορήγησης θα είναι η ημερομηνία έναρξης της ορισμένου χρόνου σύμβασης και ο χρόνος λήξης η ημερομηνία λήξης της σύμβασης ορισμένου χρόνου.

4.1.2. Ποσό επιχορήγησης⁵⁹

Το ποσό επιχορήγησης για κάθε προσλαμβανόμενο άτομο ορίζεται για όλα τα υποπρογράμματα ως εξής:

Πλήρους απασχόλησης και σύμβασης ορισμένου χρόνου:

- 7.500 δρχ. την ημέρα για το πρώτο δωδεκάμηνο.

⁵⁹ Πρόγραμμα Επιδότησης Νέων Θέσεων Εργασίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, Απεξαρτημένων, Αποφυλακισμένων, Νεαρών Παραβατικών Ατόμων, ΦΕΚ Τεύχος Β, Φύλλο 447, έτος 2000.

- 8.000 δρχ. την ημέρα για το δεύτερο δωδεκάμηνο. 8.500 δρχ. την ημέρα για το τρίτο δωδεκάμηνο.

Μερικής Απασχόλησης:

- 5.500 δρχ. την ημέρα και για τους 36 μήνες.

Η επιχορήγηση θα υπολογίζεται για κάθε εργάσιμη ημέρα και μέχρι 26 ημέρες για κάθε μήνα, κατ' ανώτατο όριο, χωρίς καμία άλλη παροχή από τον ΟΑΕΔ (ασφάλιση κλπ.).

Το πρώτο τρίμηνο από την πρόσληψη του ατόμου θεωρείται περίοδος προσαρμογής. Στο διάστημα αυτό η επιχείρηση – εργοδότης που υπάγεται στο πρόγραμμα υποχρεούται να ορίσει άτομο της επιχείρησης το οποίο θα έχει την ευθύνη να εκπαιδεύσει τον εργαζόμενο και να τον βοηθήσει να ενταχθεί ομαλά στην παραγωγική διαδικασία⁶⁰.

Συγκεκριμένα, για να υπαχθεί στα προγράμματα ένα νεαρό παραβατικό άτομο (που του έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικός σωφρονισμός) θα πρέπει να υποβάλλει στην αρμόδια υπηρεσία του ΟΑΕΔ εισηγητική έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας ή της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων ή άλλου αρμόδιου φορέα κοινωνικής παρέμβασης (Υπ. Υγείας Πρόνοιας, Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας, Δήμοι κλπ.) ότι το άτομο προτείνεται να συμμετάσχει στο πρόγραμμα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ.

⁶⁰ Πρόγραμμα Επιδότησης Νέων Θέσεων Εργασίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, Απεξαρτημένων,

4.2. Πρόγραμμα Επιδότησης Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών (Ν.Ε.Ε.)

Σχετικά με το πρόγραμμα επιδότησης νέων ελεύθερων επαγγελματιών (Ν.Ε.Ε.) για άτομα με ειδικές ανάγκες, απεξαρτημένα και αποφυλακισμένα / νεαρά παραβατικά άτομα για τη δημιουργία δικής τους επιχείρησης καταρτίζεται πρόγραμμα επιχορήγησης 500 Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών, ηλικίας 18 – 65 ετών οι οποίες κατανέμονται ως εξής:

- Υποπρόγραμμα Β.1. Άτομα με ειδικές ανάγκες: 250
- Υποπρόγραμμα Β.2. Απεξαρτημένα άτομα: 120
- Υποπρόγραμμα Β.3. **Αποφυλακισμένα άτομα: 130**

Ο Ο.Α.Ε.Δ. επιχορηγεί νέους ελεύθερους επαγγελματίες για τη δημιουργία δικής τους επιχείρησης, με την προϋπόθεση να έχουν καταρτιστεί σε πρόγραμμα του Ε.Π. «Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την αγορά εργασίας» και τα οποία ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Η διάρκεια της επιχορήγησης είναι 13 μήνες από την ημερομηνία έκδοσης της σχετικής εγκριτικής απόφασης. Το ποσό της επιχορήγησης που αντιστοιχεί σε κάθε δικαιούχο κυμαίνεται από 3.000.000 έως 3.700.000 δρχ., ανάλογα με τα ειδικά χαρακτηριστικά του κάθε ατόμου. Το ποσό καταβάλλεται με μια αρχική προκαταβολή 1.000.000 δρχ. και το υπόλοιπο σε 6 ισόποσες διμηνιαίες δόσεις.

5. Τμήμα Συνθηκών Κράτησης Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής Νέων της
Διεύθυνσης Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής
Ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Είναι σημαντικό για μια συνολική αντιμετώπιση της ένταξης των ατόμων τόσο κοινωνικά όσο κι επαγγελματικά, να προετοιμάζεται ήδη από τους χώρους εγκλεισμού ένα μοντέλο παρέμβασης το οποίο να μπορεί να διαμορφώνει προτάσεις για τα άτομα που βρίσκονται σ' αυτήν την κατάσταση.

Η προετοιμασία αυτή αφορά από τη μία στην ευαισθητοποίηση των ατόμων και τη δημιουργία κινήτρων για υγιή ένταξη κι επαγγελματική αποκατάσταση και από την άλλη στην ανάπτυξη υπηρεσιών που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες επανένταξής τους. Πιο συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει την ενημέρωση των ατόμων στη διάρκεια παραμονής τους σε χώρους εγκλεισμού και την οργάνωση μικρών σεμιναρίων ενημέρωσης κι ευαισθητοποίησης.

Το **Τμήμα Συνθηκών Κράτησης Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής Νέων** της **Διεύθυνσης Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης** έχει υπό την εποπτεία του τα εξής προγράμματα που λαμβάνουν χώρα στα Καταστήματα Κράτησης Νέων:

**5.1. Σωφρονιστικό Κατάστημα: Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα
Ανηλίκων Κασσαβέτιας**

**Θέμα Προγράμματος: «Πραγματοποίησης σεμιναρίων
αλφαριθμητισμού»**

Φορέας Υλοποίησης: Ν.Ε.Λ.Ε. Μαγνησίας

Οι λεπτομέρειες υλοποίησης των σεμιναρίων θα ρυθμιστούν από το Συμβούλιο του Καταστήματος σε συνεργασία με τους υπεύθυνους της Ν.Ε.Λ.Ε. Μαγνησίας.

Επειδή λειτουργεί ήδη μονοθέσιο δημοτικό σχολείο με οργανική θέση διδασκάλου από το Υπουργείο Παιδείας που καλύπτει τις ανάγκες των αγραμμάτων ανηλίκων του Α.Σ.Κ.Α. με την απόκτηση τίτλου σπουδών, προτείνεται από το Κατάστημα η λειτουργία Τμήματος εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για αλλοδαπούς κρατούμενους που κρατούνται στο Κατάστημα κι έδειξαν ενδιαφέρον γι αυτό.

Υπάρχει έγκριση για α) «Κατάρτιση Ανηλίκων Παραβατών στη Λαχανοκομία» του Κ.Ε.Κ. ΔΥΝΑΜΙΚΗ. Απευθύνεται σε 15 άτομα κι έχει συνολική διάρκεια 400 ώρες (προκατάρτιση: 100 ώρες, κατάρτιση: 300 ώρες) και

β) «Κατάρτιση Νεαρών Κρατουμένων στην Κατασκευή Διακοσμητικών και Χρηστικών Αντικειμένων» του Κέντρου Επαγγελματικής Κατάρτισης και Έρευνας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας (Κ.Ε.Κ.Α.Ν.Α.Μ. Α.Ε.). Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα που περιλαμβάνει ενέργειες προκατάρτισης (120 ώρες, 5 ώρες τη μέρα), ενέργειες

κατάρτισης (150 ώρες, 5 ώρες τη μέρα) και Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης.

5.2. Σωφρονιστικό Κατάστημα: Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων

Αυλώνας

Θέμα Προγράμματος: «Μηχανολογία Δικύκλων»

Φορέας Υλοποίησης: Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης

Η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης σε συνεργασία με τη Ν.Ε.Λ.Ε. Ανατολικής Αττικής θα πραγματοποιήσει στον Αυλώνα πρόγραμμα Μηχανολογίας Δικύκλων. Απευθύνεται σε 15 ανήλικους κρατούμενους με στόχο την επανασύνδεση με διαδικασίες εκπαίδευσης, την απόκτηση επαγγελματικής κατάρτισης καθώς και κοινωνικών δεξιοτήτων για την ομαλή ένταξή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή.

Περιλαμβάνει ενέργειες:

-Επαγγελματικής Κατάρτισης (επιμόρφωση 15 ανήλικων κρατουμένων στη Μηχανολογία Δικύκλων, τις νέες τεχνολογίες που έχουν αναπτυχθεί από το δίκυκλο, τα συστήματα ενεργητικής και παθητικής ασφάλειας, τις αρχές ηλεκτρολογίας που έχουν εφαρμογές στο δίκυκλο, τα είδη καυσίμων και λιπαντικών που χρησιμοποιούνται, τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας ενός σύγχρονου συνεργείου δικύκλων καθώς και επιμόρφωση στις βασικές αρχές μηχανολογίας αυτοκινήτων.

-Συμβουλευτικής (κοινωνική – ψυχολογική στήριξη, ατομική – ομαδική συμβουλευτική)

-Προώθησης της απασχόλησης (δημιουργία μηχανισμού ενημέρωσης και μεσολάβησης καταρτιζόμενων με εργοδότες για την προώθηση στην απασχόληση των καταρτιζομένων μετά την ολοκλήρωση της επιμόρφωσής τους, ευαισθητοποίηση εργοδοτών).

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι διάρκειας 537 ωρών με έναρξη την 23^η Απριλίου 2001 και λήξη στις 21/12/2001 με διακοπή το μήνα Αύγουστο. Η διάρκεια των εκπαιδευτικών μαθημάτων είναι 3 ώρες καθημερινά και απαιτείται και η παρουσία σωφρονιστικού προσωπικού.

5.2.1. Στόχοι και σκοποί προγράμματος:

- Μείωση της υποτροπής
- Κινητοποίηση μέσω ένταξης σε συλλογικές διαδικασίες
- Αύξηση θέσεων εργασίας που διατίθενται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και τη Διεύθυνση της φυλακής με αποτέλεσμα τον ευεργετικό υπολογισμό της ποινής
- Παροχή εκπαίδευσης (ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων) για την κάλυψη των αδυναμιών και προβλημάτων που συνδέονται καθοριστικά με τη στήριξη των ενεργειών των άλλων μέτρων
- Ενδυνάμωση των προσόντων και δεξιοτήτων που αφορούν την επαγγελματική συγκρότηση του προγράμματος για την απορρόφησή τους στην αγορά εργασίας
- Ανάπτυξη σύγχρονων και αποτελεσματικών μεθόδων επαγγελματικής ένταξης των ανηλίκων κρατουμένων μέσα από τη σφαιρική και πολύπλευρη παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών

- Πληροφόρηση – ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου για τα ιδιαίτερα προβλήματα και τις ανάγκες της ομάδας – στόχου.

5.3. Σωφρονιστικό Κατάστημα: **Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων**

Αυλώνας

<u>Θέμα Προγράμματος:</u>	«Παράθυρο στον κόσμο»
<u>Φορέας Υλοποίησης:</u>	Πανελλήνια Ομοσπονδία Προσωπικού Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα περιλαμβάνει διοργάνωση πολιτιστικών, μορφωτικών και παιδαγωγικών προγραμμάτων με κοινωνικό περιεχόμενο, την πραγματοποίηση πανευρωπαϊκού διαγωνισμού ζωγραφικής μεταξύ ανήλικων παραβατών που είναι έγκλειστοι σε σωφρονιστικά καταστήματα, την υλοποίηση πιλοτικού προγράμματος στο σωφρονιστικό κατάστημα ανήλικων Αυλώνας που θα έχει παιδαγωγικό, μορφωτικό, πολιτιστικό περιεχόμενο, την ανάπτυξη παρόμοιων προγραμμάτων στα σωφρονιστικά καταστήματα της Ευρώπης, μέσω κοινωνικών φορέων που επιθυμούν να συνεργασθούν για την υλοποίησή του στα κράτη τους.

5.3.1 Οι σκοποί του προγράμματος είναι:

- να διαπαιδαγωγηθούν οι νέοι άνθρωποι στα θετικά επιτεύγματα του πολιτισμού που λειτουργούν αποτρεπτικά στην άσκηση βίας
- να έρθουν σ' επαφή τους έγκλειστους των σωφρονιστικών καταστημάτων των κρατών της Ευρώπης
- να προωθηθεί ο διαπολιτιστικός διάλογος και η αμοιβαία ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των Ευρωπαϊκών πολιτισμών

- να αξιοποιηθεί ο κοινός πολιτιστικός χώρος των λαών της Ευρώπης
- να ευαισθητοποιηθούν οι πολίτες σε θέματα σωφρονιστικής πολιτικής με την οργάνωση εκθέσεων ζωγραφικής σε περιοδικές, τύπωμα αφισών, κατασκευή τηλεοπτικών spots, καταχωρήσεις στον τύπο, έκδοση άλμπουμ ζωγραφικής και τοποθέτηση των έργων ζωγραφικής σε δημόσιος χώρους
- να ανέβει το πολιτιστικό και πνευματικό επίπεδο των εγκλείστων με τις μορφωτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται καθώς και τον εμπλουτισμό των βιβλιοθηκών και των μουσικοθηκών των σωφρονιστικών καταστημάτων
- η πρόληψη των σεξουαλικά μεταδιδόμενων ασθενειών με έγκυρη επιστημονική ενημέρωση μέσω διαλέξεων, γιατρών και ειδικών επιστημόνων
- η προσφορά στους εγκλείστους των επαγγελματικών εφοδίων που θα τους διευκολύνουν στην κοινωνική επανένταξή τους με δημιουργία εργαστηριού τεχνών, πληροφορικής και θεάτρου στο σωφρονιστικό κατάστημα
- η ψυχολογική υποστήριξη των εγκλείστων μέσω της ειδικής ομάδας εργασίας του προγράμματος όπου συμμετέχουν γιατροί και επιστήμονες

5.4. Σωφρονιστικό Κατάστημα: Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων

Αυλώνας

Θέμα Προγράμματος: **«Ψυχοκοινωνική Στήριξη»**

Φορέας Υλοποίησης: **Δρ. Α. Παρασκευοπούλου**

Πανεπιστήμιο Indianapolis

Πρόκειται για ένα πιλοτικό πρόγραμμα στήριξης εγκλείστων ανηλίκων το οποίο συνίσταται στην θεραπευτική παρέμβαση, στην ψυχοκοινωνική στήριξη – ενθάρρυνση και στην αποκατάσταση – επανένταξη στο κοινωνικό σύνολο.

Ο στόχος είναι να δημιουργηθεί μια πολυδιάστατη προσέγγιση με τη συνεργασία κρατικών και μη κρατικών φορέων για την ανάπτυξη εξειδικευμένων προγραμμάτων σε σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων που αποβλέπουν στη βελτίωση των συνθηκών μέσα σ' αυτά και την ουσιαστική αναμόρφωση της λειτουργίας τους, στην πρόληψη της τάσης για υποτροπή της εγκληματικής συμπεριφοράς και την κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων κρατουμένων.

Επίσης, η παροχή ουσιαστικής βοήθειας και παρέμβασης προκειμένου να προσεγγιστούν περισσότερο τα παιδιά που φυλάσσονται στα σωφρονιστικά καταστήματα σαν άτομα που, πέρα από την τιμωρία και την κοινωνική αποδοκιμασία, χρειάζονται θεραπεία, ψυχολογική υποστήριξη και ενθάρρυνση.

Μακροπρόθεσμα, στόχος είναι να αποτελέσει το πρόγραμμα έναυσμα για την ανάπτυξη μιας πολυεπίπεδης και πολυδιάστατης προσέγγισης των αναγκών στο χώρο των σωφρονιστικών καταστημάτων ανηλίκων όλης της χώρας με σκοπό την ουσιαστική αναμόρφωση των συνθηκών μέσα σ' αυτά, την κοινωνικοποίηση, τη θεραπεία και την υγιή επανένταξη των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο.

Οι ομάδες – στόχος είναι:

- οι νεοεισερχόμενοι ανήλικοι κρατούμενοι και οι
- κρατούμενοι που πρόκειται σύντομα να αποφυλακισθούν

Επιγραφές

Β' ΜΕΡΟΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

5.5. Σωφρονιστικό Κατάστημα: Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων

Αυλώνας

Θέμα Προγράμματος: «Hore» Εξ αποστάσεως Τηλεκπαίδευση νεαρών κρατουμένων

Φορέας Υλοποίησης: Ευρωπαϊκό Διακρατικό Πρόγραμμα

Υπεύθυνος φορέας για την Ελλάδα Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πρόκειται για έργο που αναπτύσσεται με διακρατική συνεργασία, έχει διάρκεια τριάντα μήνες και προβλέπει τη δημιουργία υποδομής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και τη δοκιμαστική χρήση της για κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες.

Αντικειμενικός σκοπός του προγράμματος είναι η βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης των κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων, όπως για παράδειγμα είναι οι νεαροί κρατούμενοι. Πρόθεση είναι η δοκιμαστική χρήση να λάβει χώρα σε σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων / νέων της χώρας μας κι έτσι να επωφεληθούν απ' αυτή νέοι κρατούμενοι για τη συμπλήρωση των σπουδών τους (εκπαίδευσης και κατάρτισης) και την καλύτερη προετοιμασία τους για την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη μετά την αποφυλάκισή τους. Παράλληλες ενέργειες προβλέπεται να γίνουν και σε σωφρονιστικά καταστήματα της Ισπανίας με ευθύνη των διακρατικών μας εταίρων.

Στο πρόγραμμα προβλέπεται τόσο η παραγωγή – ανάπτυξη νέου υλικού τηλεεκπαίδευσης όσο κι η δοκιμαστική του χρήση στους επιλεγμένους χώρους όπου διαβιούν κοινωνικά αποκλεισμένοι νέοι. Η ιδέα βασίζεται στο συνδυασμό

εναλλακτικών διαδραστικών περιεχομένων (θεματικών πεδίων) προσαρμοσμένα σε εξειδικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία θα βασίζονται στη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων και θα συμπεριλαμβάνουν υψηλού επιπέδου μεθόδους αξιολόγησης. Αυτό σημαίνει ότι η εξέλιξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων θα μπορεί να έχει υψηλή διάσπαση εξαρτώμενη από τους στόχους εκμάθησης και τη πρόοδο των εκπαιδευόμενων.

Μια άλλη σημαντική συνιστώσα είναι τα ψυχολογικά κριτήρια τα οποία πρέπει να τεθούν υπόψη για την ανάπτυξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας ιδιαιτέρως σε ό,τι αφορά στην ομάδα στόχου των νεαρών παραβατών, ομάδα η οποία παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και συμπεριφορά.

Ο στόχος είναι, μέσα από την πιλοτική αυτή εφαρμογή, να διερευνηθούν και να διαμορφωθούν οι όροι οργάνωσης ενός πλαισίου εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για νέους κρατούμενους που στο μέλλον να επεκταθεί κατά το δυνατό και σε όλους τους χώρους κράτησης. Την εξέλιξη του έργου σε όλη του τη διάρκεια (τριάντα μήνες) θα παρακολουθεί διεπιστημονική επιτροπή που θα αποτελείται από εκπροσώπους και ειδικούς συνεργάτες όλων των συμμετεχόντων φορέων.

1. Παρουσίαση προγράμματος «Μελάμπους» (Συνεργασία της Γ.Γ.Λ.Ε., του Υπουργείου Δικαιοσύνης και της «Άρσις», Εταιρείας Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων, 1996 – 1997).

Στην πρώτη φάση της Ευρωπαϊκής Κοινοτικής Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση και στον άξονα Horizon, προετοιμάστηκε ένα πρόγραμμα για την περιοχή της Αττικής όπου συνεργάστηκαν οι βασικοί φορείς με εξειδικευμένες ευθύνες και τεχνογνωσία στην περιφέρεια της πρωτεύουσας: το Υπουργείο Δικαιοσύνης, η Γ.Γ.Λ.Ε. και η Άρσις με τη σύμπραξη ειδικευμένων επιστημόνων και επαγγελματιών, έχουν δημιουργήσει πιλοτικά προγράμματα κατάρτισης, υπηρεσίες συμβουλευτικής και πληροφόρησης, νεανικές δραστηριότητες και γενικότερα ενέργειες προσαρμοσμένες στις ανάγκες της ομάδας – στόχου. Το πρόγραμμα ονομάστηκε ΜΕΛΑΜΠΟΥΣ, με το όνομα ενός μυθολογικού ήρωα που αναφέρεται ότι κατάφερε να πετύχει την αποφυλάκισή του χάρη στα χαρίσματα και την εφευρετικότητά του⁶¹.

Το πρόγραμμα «Μελάμπους» σχεδιάστηκε με βασικό άξονα την ανάπτυξη και την πιλοτική εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος προετοιμασίας για την εργασία, κατάρτιση, προώθηση στην απασχόληση και κοινωνική υποστήριξη νέων παραβατών του νόμου και νέων που κινδυνεύουν να περιθωριοποιηθούν κοινωνικά.

1.1. Οι κεντρικοί τομείς ανάπτυξης του προγράμματος είναι οι εξής:

- προετοιμασία και λειτουργία μιας εξειδικευμένης μονάδας παροχής υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης και επαγγελματικής αποκατάστασης,

⁶¹ Άρσις, Παρουσίαση Προγράμματος «Μελάμπους», Άρσις, 1998.

ανταποκρινόμενη στις ανάγκες και απαιτήσεις της ομάδας – στόχου (Job club – Κέντρο Υποστήριξης Νέων) – METPO 1

- οργάνωση τεσσάρων κύκλων επαγγελματικής κατάρτισης: με ευθύνη της Γ.Γ.Λ.Ε., κατάρτιση στελεχών του προγράμματος, δύο καταρτίσεις νέων στην μηχανολογία καταλυτικών αυτοκινήτων (εντός του Σωφρονιστικού Καταστήματος Ανηλίκων Κορυδαλλού και εκτός στο ΚΕΚ Χαϊδαρίου)

με ευθύνη της Άρσις, κατάρτιση νέων στην οργάνωση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων – METPO 2

- υποστήριξη νέων στην εξεύρεση θέσεων απασχόλησης και στην οργάνωση επιχειρηματικών δράσεων στα πλαίσια της αυτοαπασχόλησης – METPO 3
- ενέργειες πληροφόρησης του ευρύτερου κοινού, ευαισθητοποίησης εργοδοτών και έκδοση εξειδικευμένου υλικού πληροφόρησης για τους νέους της ομάδας – στόχου – METPO 4.

1.2. Στόχος του προγράμματος

Στόχος του προγράμματος ήταν μέσα από την πιλοτική υλοποίηση των παραπάνω δράσεων, να διαμορφωθούν και να αξιολογηθούν τα δεδομένα με σκοπό την διατύπωση ολοκληρωμένης πρότασης για την υποστήριξη της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των νέων της ομάδας – στόχου⁶².

Η καινοτομία του προγράμματος για την χώρα μας αναφέρεται στην φιλοσοφία της σύνδεσης των χώρων εγκλεισμού με μια δομή που βρίσκεται στην

⁶² Άρσις, Παρουσίαση Προγράμματος «Μελάμπους», Άρσις, 1998.

ανοικτή κοινότητα και λειτουργεί σε πιλοτικό επίπεδο για σημαντικό χρονικό διάστημα με στόχο την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη νέων παραβατών.

Επίσης, είναι καινοτόμος η φιλοσοφία της συνεργασίας και συντονισμού όλων των υπηρεσιών που ασχολούνται με την ομάδα των νέων παραβατών και νέων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό, με στόχο την συμπληρωματικότητα των αναπτυσσόμενων δράσεων, τόσο της επικοινωνίας όσο και της προσέγγισης σε μεθοδολογικά ζητήματα που συνδέονται με το μοντέλο υποστήριξης της ομάδας – στόχου.

Το πρόγραμμα «Μελάμπους» ήταν ένα φιλόδοξο πρόγραμμα καθώς επιχείρησε να ανοίξει διαύλους επικοινωνίας σε πολλά παράλληλα επίπεδα ενώ παράλληλα αναζητούσε τις πιο πρόσφορες μεθόδους για την ανάπτυξη σύγχρονων υπηρεσιών που καλύπτουν τις ανάγκες και τα αιτήματα των νέων της ομάδας – στόχου, βασιζόμενο κατά πολύ και στην μακρόχρονη εμπειρία άλλων ευρωπαϊκών κρατών⁶³.

Διαπιστώθηκαν θεσμικές – μεθοδολογικές αδυναμίες που χρειάζονται περαιτέρω μελέτη και εξέλιξη ώστε σταδιακά να αποτελέσουν οι προτεινόμενες δομές αποτελεσματικά συστήματα στήριξης της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των νέων που βρίσκονται στα όρια της κοινωνικής περιθωριοποίησης. Ειδικά ως προς την απόπειρα δημιουργίας νέων επιχειρήσεων με συμμετοχή νέων της ομάδας - στόχου, έγιναν τα πρώτα βήματα αλλά χρειάζεται ακόμη αρκετή προσπάθεια για τη σταθεροποίηση της επιδίωξης αυτής. Η εμπειρία από αυτή την πρώτη εφαρμογή

⁶³ Άρσις, Αξιολόγηση Προγράμματος «Μελάμπους», Άρσις, 1998.

έδειξε ότι υπάρχουν ακόμα μεγάλα κενά γνώσεων στους φορείς υλοποίησης (κυρίως στα ΚΕΚ) και χρειάζονται πρότυπα προγράμματα να λειτουργήσουν ως παραδείγματα και ως μεταδότες μεθοδολογίας και αρχών.

2. Παρουσίαση προγράμματος «Μελάμπους 2» (Συνεργασία της «Άρσις»,

Εταιρείας Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων, Γ.Γ.Α.Ε., Γ. Γ. Νέας Γενιάς,

αναπτυξιακών εταιριών των δήμων Αθηναίων και Νέας Ιωνίας Βόλου, του

Υπουργείου Δικαιοσύνης και ΟΑΕΔ).

Το πρόγραμμα «Μελάμπους 2» ακολουθεί την εφαρμογή του αντίστοιχου που υλοποιήθηκε στη διετία 1996 – 1997 στην περιφέρεια Αττικής. Αποτελεί ένα πρότυπο πρόγραμμα προσέγγισης, συμβουλευτικής, υποστήριξης, κατάρτισης και προώθησης στην αγορά εργασίας για νέους και νέες ηλικίας 16 – 24 χρόνων που έχουν ήδη εμπλακεί με την ποινική δικαιοσύνη (ανήλικοι παραβάτες – νέοι κρατούμενοι και αποφυλακισμένοι)⁶⁴.

Σκοπός της νέας ενέργειας είναι να αξιοποιήσει το έργο, τις εμπειρίες και τα συμπεράσματα της πρώτης περιόδου, να συνεχίσει και επεκτείνει τις δομές στήριξης και να εμπλέξει περισσότερους φορείς συνεργασίας προκειμένου να σταθεροποιηθεί η προσφορά υπηρεσιών στήριξης προς τη συγκεκριμένη ομάδα – στόχο, να καταξιωθεί η μεθοδολογία του και να μεταφερθούν οι κατακτήσεις του στο ευρύτερο κοινωνικό πεδίο.

Σκοπός του προγράμματος είναι η ανάπτυξη ολοκληρωμένης στρατηγικής και μεθοδολογίας υποστήριξης των νέων σε χώρους εγκλεισμού και σε σταθερές δομές

⁶⁴ Άρσις, Παρουσίαση Προγράμματος «Μελάμπους 2», Άρσις, 1998.

στην ανοικτή κοινότητα, με χρήση σύγχρονων μέσων και εργαλείων και με στόχο την πληρέστερη προετοιμασία τους για επαγγελματική ένταξη και την προώθησή τους στην απασχόληση και αυτοαπασχόληση.

Η νέα πρόταση αφορά στα δύο σωφρονιστικά και στα τρία αναμορφωτικά καταστήματα ανηλίκων του Νομού Αττικής και του Νομού Μαγνησίας στα οποία προβλέπονται να αναπτυχθούν δράσεις προετοιμασίας για την κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων νέων. Στις πόλεις της Αθήνας και του Βόλου ενισχύονται δομές, υπηρεσίες και προγράμματα που αποβλέπουν στη σταδιακή προετοιμασία και ενίσχυση νέων της ομάδας - στόχου για ένταξη στην απασχόληση και αυτοαπασχόληση.

Σε σχέση με την προηγούμενη εφαρμογή, εδώ δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην λειτουργία δομημένων «κύκλων προετοιμασίας για την εργασία», στη στενότερη σύνδεση της κατάρτισης με εμπειρίες σε χώρους εργασίας και στην ενίσχυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών νέων. Η κατάρτιση αφορά τις θεματικές «Υπηρεσία τροφοδοσίας – catering», «κατασκευή και αποκατάσταση ξύλινων επίπλων», «βαφή και επιγραφοποιία». Ένα μέρος της πρακτικής των καταρτίσεων θα γίνουν σε ανεξάρτητους εργοδότες, με επιδοτήσεις απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης για ένα αριθμό νέων στις δύο πόλεις⁶⁵.

Σημαντικό στοιχείο του προγράμματος «Μελάμπους 2» είναι το ευρύ εταιρικό του σχήμα, ότι επιδιώκει την ανάπτυξη συντονισμένων ενεργειών προς όφελος της ομάδας – στόχου. Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα συγκροτούν σύστημα επικοινωνίας

⁶⁵ Άρσις, Παρουσίαση Προγράμματος «Μελάμπους», Άρσις, 1998.

και συνεργασίας με στόχο την διευκόλυνση της ένταξης των νέων στην απασχόληση και αυτοαπασχόληση. Το σύστημα συντονίζεται από ένα Συμβούλιο Υποστήριξης και Προώθησης Νέων στην Αγορά Εργασίας όπου συμμετέχουν εκπρόσωποι τους και καλούνται να συμμετάσχουν εκπρόσωποι άλλων φορέων (Υπουργείου Δικαιοσύνης, ΟΑΕΔ κλπ.).

3. Πρόγραμμα Leonardo da Vinci «Δημιουργία Καινοτόμων Εργαλείων Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης για Ανήλικους Παραβάτες», Άρσις.

Το πρόγραμμα έχει σαν στόχο την ανάπτυξη εκπαιδευτικών εργαλείων και μεθόδων που θα βοηθήσουν στην επιτυχημένη ενσωμάτωση των νέων παραβατών και άλλων περιθωριοποιημένων ομάδων σε ένα πλαίσιο αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης⁶⁶.

Αρχικά, διεξάγεται έρευνα πεδίου και αναγκών της ομάδας – στόχου. Η έρευνα απευθύνεται σε δείγμα κρατουμένων των φυλακών και τροφίμων των ιδρυμάτων Αγωγής και σε ισάριθμο δείγμα νεαρών παραβατών που έχουν απασχολήσει τα Δικαστήρια ανηλίκων και τις Υπηρεσίες Επιμελητών σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Βόλο. Μέσω της μεθόδου της δομημένης διερευνείται το κοινωνικό και εκπαιδευτικό προφίλ, τα ενδιαφέροντα, οι προσδοκίες σε σχέση με την επαγγελματική και εκπαιδευτική επανένταξη, το επιθυμητό περιεχόμενο της βασικής επαγγελματικής κατάρτισης και οι προσφορότεροι εκπαιδευτικοί μέθοδοι. Επίσης, εξετάζεται η ελκυστικότητα των νέων προτεινόμενων μεθόδων και εργαλείων βασικής επαγγελματικής κατάρτισης, η απαιτούμενη για τη συμμετοχή προετοιμασία, γνωστική – ψυχολογική, οι ανάγκες ανάπτυξης ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων

⁶⁶ Άρσις, Παρουσίαση Προγράμματος «Leonardo da Vinci», Άρσις, 1999.

και η δυνατότητα κάλυψης γνωστικών αναγκών βασικής παιδείας και κοινωνικής επιμόρφωσης.

~~Μετά από σχεδιασμό εφαρμόστηκαν στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας Βόλου (νέοι κρατούμενοι) και στην πόλη της Θεσσαλονίκης (νέοι σε κίνδυνο) πιλοτικές εφαρμογές μεθόδων εργασίας με νέους με σκοπό της εκπαιδευτική ευαισθητοποίηση – κινητοποίησης και ψυχοκοινωνική τους στήριξη.~~

3.1. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Στο περιεχόμενο των δοκιμαζόμενων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων συμπεριλήφθηκαν⁶⁷:

- Κύκλοι προετοιμασίας για την εργασία (μέθοδος επαγγελματικού προσανατολισμού)
- Ομάδα επικοινωνίας (μέθοδος αυτοαξιολόγησης, ανταλλαγής εμπειριών, έκφρασης αναγκών και διατύπωσης αιτημάτων)
- Ανάπτυξη ατομικών δεξιοτήτων μέσω ψυχοδραματικών ασκήσεων
- Εκπαίδευση στα δικαιώματα των νέων μέσω ομαδικού παιχνιδιού
- Εργαστήρι προσωπικής ανάπτυξης μέσω της εικαστικής δημιουργίας
- Ομάδα ανάγνωσης

⁶⁷ Άρσις, Παρουσίαση Προγράμματος «Leonardo da Vinci», Άρσις, 1999.

**4. Συγκριτική μελέτη και παρουσίαση αναπτυσσόμενων πολιτικών
σχετικά με την ένταξη των νέων παραβατών στην αγορά εργασίας στην
Ελλάδα και Βρετανία.**

Έρευνα για το σχεδιασμό πιλοτικών μοντέλων παρέμβασης στην Ελλάδα.

Ο σχεδιασμός της μελέτης αυτής πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία της Άρσις (Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων) στην Ελλάδα και τη NACRO (Εθνική Ένωση για την Φροντίδα και Αποκατάσταση των Παραβατών) στη Βρετανία και ενισχύθηκε οικονομικά από την Ευρωπαϊκή Ένωση (5^η Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής)⁶⁸.

Η NACRO διαδέχθηκε την Εθνική Ένωση Σωματείων για την Βοήθεια των Αποφυλακιστέων και λειτουργεί με τη σημερινή της μορφή από το 1996. Είναι ανεξάρτητος βρετανικός εθελοντικός οργανισμός που εργάζεται για την πρόληψη του εγκλήματος και την προώθηση της αποκατάστασης των παραβατών στην κοινότητα εφαρμόζοντας:

- την παροχή ενός μεγάλου φάσματος υπηρεσιών σε άτομα που έχουν εμπλακεί ή κινδυνεύουν να εμπλακούν στην ποινική δικαιοσύνη και σε κοινότητες που πλήττονται από το έγκλημα
- τη συνεργασία με τοπικές οργανώσεις και κοινότητες για την ανάπτυξη και εφαρμογή αποδοτικών προγραμμάτων αντιμετώπισης της εγκληματικότητας και αποτελεσματικής εργασίας με τους παραβάτες
- την αξιοποίηση της εμπειρίας στο δημόσιο διάλογο για την εγκληματικότητα και τον περιορισμό της.

⁶⁸ Άρσις, Nacro, Νεανική Παραβατικότητα και Επαγγελματική Ένταξη: Συγκριτική Μελέτη για τις Αναπτυσσόμενες Πολιτικές στην Ελλάδα και Βρετανία, Αθήνα 1994.

Η NACRO επιδιώκει την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους και την οργάνωση υπηρεσιών συναφών με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των χρηστών στις οποίες θα έχουν εύκολη πρόσβαση. Οι πόροι της προέρχονται από επιδοτήσεις και συμβόλαια με κρατικές υπηρεσίες, την τοπική αυτοδιοίκηση, τα Συμβούλια Κατάρτισης και Επιχειρηματικότητας, από φιλανθρωπικά ιδρύματα, επιχειρήσεις και από δωρεές.

Οι δύο οργανώσεις που συμμετείχαν στην έρευνα έχουν μεγάλες διαφορές ως προς το μέγεθος, την ιστορία, την εμπειρία και την εμβέλειά τους. Μοιράζονται, ωστόσο, κοινούς σκοπούς, μεθόδους και προοπτικές, αγωνίζονται και οι δύο οργανώσεις για το δικαίωμα στη εργασία και στην κοινωνική συμμετοχή των πρώην παραβατών και των κοινωνικά περιθωριοποιημένων νέων.

Μέσα από το συγκεκριμένο πρόγραμμα ανταλλάχθηκαν χρήσιμες εμπειρίες και προσδιορίστηκαν νέες μεθοδολογικές παράμετροι ενώ προέκυψαν ιδέες για διεθνή συνεργασία, αναπτύχθηκαν προτάσεις για νέες τοπικές δράσεις και ευαισθητοποιήθηκαν επαγγελματίες και ιδιώτες για την ανάγκη ανάπτυξης εταιρικών σχεδίων επαγγελματικής ένταξης⁶⁹.

4.1. Βασικοί στόχοι του προγράμματος.

Οι βασικοί στόχοι του συγκεκριμένου προγράμματος ήταν οι εξής:

α. Η ανταλλαγή ενημέρωσης, εμπειριών, σχεδίων και προοπτικών μεταξύ των δύο χωρών σχετικά με τις πολιτικές που αναπτύσσονται για την ένταξη νέων

⁶⁹ Άρσις, Nacro, Νεανική Παραβατικότητα και Επαγγελματική Ένταξη: Συγκριτική Μελέτη για τις Αναπτυσσόμενες Πολιτικές στην Ελλάδα και Βρετανία, Αθήνα 1994.

παραβατών και νέων που βρίσκονται σε κίνδυνο σύγκρουσης με το νόμο στην αγορά εργασίας.

β. Η διερεύνηση και παραγωγή νέων δεδομένων, προτάσεων και συστάσεων για την ανάπτυξη δικτύων υπηρεσιών κοινωνικής και επαγγελματικής υποστήριξης των νέων αυτών σε επίπεδο κοινότητας και με την ευρύτερη δυνατή εμβέλεια.

γ. Η ευαισθητοποίηση του κοινού και η πρόκληση για συμμετοχή τόσο δημόσιων όσο και ιδιωτικών κοινωνικών φορέων, επαγγελματιών και ιδιωτών στη διευκόλυνση της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης αυτής της ομάδας νέων.

4.2. Το περιεχόμενο του προγράμματος

Το περιεχόμενο του προγράμματος μπορεί να χωριστεί σε τρεις φάσεις⁷⁰.

- Κατά την πρώτη φάση προετοιμάστηκαν μελέτες στην Ελλάδα και στη Βρετανία που περιγράφουν τα ισχύοντα νομοθετικά πλαίσια και τις πολιτικές και προσδιορίζουν ανάγκες και αδυναμίες των συστημάτων.
- Κατά τη δεύτερη φάση οργανώθηκαν επισκέψεις στις δύο χώρες από ομάδες αντιπροσώπων κατά τις οποίες έγινε παρατήρηση κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης και άλλων σχετικών υπηρεσιών και οργανώθηκαν συναντήσεις και συζητήσεις με επαγγελματίες του χώρου.

⁷⁰ Άρσις, Nacro, Νεανική Παραβατικότητα και Επαγγελματική Ένταξη: Συγκριτική Μελέτη για τις Αναπτυσσόμενες Πολιτικές στην Ελλάδα και Βρετανία, Αθήνα 1994.

- Κατά την τρίτη φάση πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου σε τέσσερις πόλεις της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσ/κη, Πάτρα και Ξάνθη) για τον εντοπισμό των δυνατοτήτων ανάπτυξης τοπικών κοινωνικών δικτύων υποστήριξης προγραμμάτων επαγγελματικής προετοιμασίας και αποκατάστασης και διαμορφώθηκαν προτάσεις προς τους τοπικούς φορείς.

Συγκεκριμένα, στην πρώτη φάση επιλέχθηκαν τέσσερις θεματικές προς παράλληλη εξέταση από τις δύο ομάδες εργασίας στην Ελλάδα και στη Βρετανία:

- το θεσμικό πλαίσιο μεταχείρισης των νέων παραβατών του νόμου
- η επαγγελματική προετοιμασία και κατάρτιση νέων παραβατών και νέων σε κίνδυνοι σύγκρουσης με το νόμο
- ο ρόλος των κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων: μοντέλα προσέγγισης και πρακτικής
- κατευθύνσεις και μελλοντικές προοπτικές των εμπλεκόμενων στην έρευνα οργανώσεων.

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης, οργανώθηκε η πρώτη επίσκεψη στη Βρετανία κατά την οποία έγιναν συναντήσεις με κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης και άλλων σχετικών, με την νεανική παραβατικότητα, υπηρεσιών:

- Συνάντηση των ομάδων των δύο χωρών με παρουσίαση της οργάνωσης, των προγραμμάτων εκπαίδευσης και προώθησης στην απασχόληση, των θεσμών κατάρτισης στη Βρετανία, των θεσμών που λειτουργούν στα πλαίσια της NACRO, της αναπτυσσόμενης πολιτικής σε θέματα νεανικής παραβατικότητας και του τομέα ερευνών της NACRO.

- Επίσκεψη στο Shebourne House Probation Centre, στο Λονδίνο το οποίο λειτουργεί υπό την ευθύνη της Υπηρεσίας Επιμελητών (probation service) στο οποίο παραπέμπονται νέοι 16-20 ετών στα πλαίσια της δικαστικής απόφασης επιμέλειας ή επιτήρησης που τους έχει επιβληθεί και συμμετέχουν σε ημερήσιο πρόγραμμα διάρκειας δύο μηνών. Η παραπομπή αυτή λειτουργεί εναλλακτικά στην ποινή εγκλεισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα.
- Παρακολούθηση του Εθνικού Συνεδρίου για την Νεανική Παραβατικότητα στο Sheffield και συναντήσεις με επαγγελματίες και ειδικούς επιστήμονες.
- Επίσκεψη στο σωφρονιστικό κατάστημα νέων στο Hatfield που κατατάσσεται στα ανοικτά καταστήματα χωρίς καθόλου περίφραξη. Το κατάστημα λειτουργεί σαν κέντρο εκπαίδευσης και κατάρτισης με τέσσερα σύγχρονα εξοπλισμένα επαγγελματικά εργαστήρια, προγράμματα εκπαίδευσης, πληροφορικής, συμβουλευτικής εργασίας κ.α. Η λειτουργία του καταστήματος θεωρείται επιτυχημένη καθώς τα ποσοστά υποτροπής των αποφυλακισμένων είναι μικρότερα από άλλα καταστήματα.
- Επίσκεψη στο Κέντρο Κατάρτισης Νέων της NACRO NCT στο Sheffield το οποίο παρέχει κατάρτιση σε νέους ηλικίας 16 – 18 ετών σε διάφορους τομείς (π.χ. τυπογραφείο, βιομηχανικές δεξιότητες κ.α.) στους οποίους παρέχονται αναγνωρισμένοι τίτλοι. Λειτουργούν τμήματα εκπαιδευτικής ενίσχυσης, παρέχεται συμβουλευτική σε προβλήματα αναζήτησης στέγασης, εργασίας κλπ. τα οποία απευθύνονται σε όλους τους νέους δίνοντας προτεραιότητα σε όσους έχουν ήδη απασχολήσει την ποινική δικαιοσύνη.

- Επίσκεψη σε δύο Κέντρα Κατάρτισης της NACRO στο Birmingham τα οποία, επίσης αν και απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες και όλους τους πληθυσμούς δίνουν προτεραιότητα σε παραβάτες. Λειτουργούν προγράμματα κατάρτισης και στη συνέχεια ακολουθεί η κατάρτιση μέσα στα επίσημα αναγνωρισμένα πλαίσια και περιλαμβάνει και εξωτερικές τοποθετήσεις οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα σε αρκετούς καταρτιζόμενους να απασχοληθούν στις επιχειρήσεις και μετά την κατάρτιση.

Η δεύτερη εκπαιδευτική επίσκεψη, κατά την διάρκεια της δεύτερης φάσης του συγκεκριμένου προγράμματος η οποία πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα, περιέλαβε:

- Επίσκεψη στα προγράμματα κατάρτισης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και συνάντηση με το επιστημονικό προσωπικό και τους συνεργάτες των προγραμμάτων. Παρουσιάστηκε το πρόγραμμα για ενήλικους αποφυλακιζόμενους και ανήλικους παραβάτες που λειτουργούν από το 1998. Έγινε ξενάγηση στο εργαστήριο τυπογραφίας όπου λειτουργεί πρόγραμμα κατάρτισης για νέους.
- Επίσκεψη στο Κέντρο της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων (ΕΠΑ) της Θεσσαλονίκης. Οι ΕΠΑ είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και υπάγονται στην ευθύνη του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Η ΕΠΑ Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με το ΑΠΘ έχει διοργανώσει προγράμματα κατάρτισης σε προστατευμένα εργαστήρια για νέους/ες που έχουν απασχολήσει τα δικαστήρια ή μειονεκτούν κοινωνικά. Η κατάρτιση πλαισιώνεται από παιδαγωγικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες καθώς και υπηρεσίες συμβουλευτικής και οικογενειακής στήριξης.

- Επίσκεψη στη θεραπευτική κοινότητα «Ιθάκη» και ξενάγηση στα εκπαιδευτικά – παραγωγικά εργαστήρια.
- Επίσκεψη στο σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων Κορυδαλλού. Γίνεται συζήτηση με τους υπεύθυνους για το περιεχόμενο του καθημερινού προγράμματος, τη λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας, το σχολείο που λειτουργεί, τις ασχολίες των κρατουμένων και τα πρακτικά προβλήματα του καταστήματος.
- Επίσκεψη στις δικαστικές φυλακές Κορυδαλλού και στο σύγχρονο εργαστήριο τυπογραφίας. Συζητούνται τα θέματα κατάρτισης, απασχόλησης και συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων λόγω του τεράστιου προβλήματος του υπερπληθυσμού στη δικαστική φυλακή.
- Επίσκεψη στα γραφεία της ΑΡΣΙΣ και συζήτηση για την μεθοδολογία ανάπτυξης των δραστηριοτήτων και τις διαπιστωμένες ανάγκες. Παρουσίαση του προγράμματος κατάρτισης στο ξυλουργικό εργαστήριο ΠΛΩΡΗ.
- Διοργάνωση συνάντησης στο Υπουργείο Δικαιοσύνης με συμμετοχή του Γενικού Διευθυντή Σωφρονιστικής Πολιτικής, ενημέρωση και συζήτηση τόσο για την πολιτική του Υπουργείου όσο και τα υπάρχοντα δεδομένα στους χώρους εγκλεισμού ανηλίκων και ενηλίκων.

Κατά την τρίτη φάση του προγράμματος πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου σε τέσσερις πόλεις της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσ/κη, Πάτρα και Ξάνθη) στις οποίες, κατά την άποψη της ΑΡΣΙΣ, υπήρχαν ανάγκες και θετικοί όροι δημιουργίας νέων πρωτοβουλιών και τοπικών κοινωνικών δικτύων.

Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν οι εξής περιοχές⁷¹:

Αθήνα, Δήμος Νέας Ιωνίας: Παραδοσιακά υπήρξε ένα κέντρο κλωστοϋφαντουργικών βιοτεχνιών και βιομηχανιών. Κατοικήθηκε από πρόσφυγες της Μικράς Ασίας.

Πάτρα, Δήμος Πάτρας: Ιδιαίτερη έρευνα έγινε στην παλιά βιομηχανική περιοχή και σε κοντινές «εργατικές» συνοικίες που φέρονται να είχαν πολύ μεγάλα προβλήματα ανεργίας, σχολικής αποτυχίας και νεανικής περιθωριοποίησης.

Θεσσαλονίκη, Δήμος Μενεμένης: Διαπιστώνονται ιδιαίτερες ανάγκες σε περιοχές που κατοικούνται από τσιγγάνους, πόντιους πρόσφυγες και άλλους μετανάστες. Οι δείκτες ανεργίας είναι υψηλοί.

Ξάνθη, Δήμος Ξάνθης: Η περιοχή χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μειονοτικών ομάδων: μουσουλμάνων, πομάκων, τουρκογενών και τσιγγάνων. Η ανεργία των νέων αυξάνεται διαρκώς καθώς μεγάλες βιομηχανίες της περιοχής έχουν κλείσει.

4.3. Διαπιστώσεις της έρευνας στις περιοχές Αθήνας, Πάτρας, Θεσ/κης, Ξάνθης.

Από τη διεξαγωγή της έρευνας στις περιοχές αυτές προέκυψαν οι εξής διαπιστώσεις:

- Με εξαίρεση την περιοχή της Μενεμένης Θεσσαλονίκης όπου μαζί με τις περιοχές Εύοσμου – Πολίχνης αναφέρονται περίπου ογδόντα ετήσιες καταδίκες ανηλίκων, καμία άλλη από τις συγκεκριμένες περιοχές δεν είχε επίσημη αναφορά από τα δικαστήρια ανηλίκων ή την αστυνομία για ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό νεανικής παραβατικότητας. Η κοινή γνώμη και

⁷¹ Άρσις, Nacso, Νεανική Παραβατικότητα και Επαγγελματική Ένταξη: Συγκριτική Μελέτη για τις

οι κοινωνικές υπηρεσίες, παρόλα αυτά, είναι αρκετά προβληματισμένες με το μεγάλο αριθμό των νέων με δυσλειτουργικό περιβάλλον καθώς και των νέων που δεν ολοκληρώνουν την εννιάχρονη βασική εκπαίδευσή τους. Οι νέοι αυτοί συνήθως παραμένουν άνεργοι ή εργάζονται παράνομα και ~~περιστασιακά, ζουν σε συνθήκες φτώχειας και συχνά συμμετέχουν σε μη αποδοκίμες κοινωνικά δραστηριότητες.~~

- Ορισμένοι από τους παράγοντες που συμβάλλουν στη διεύρυνση του φαινομένου της νεανικής περιθωριοποίησης στις περιοχές αυτές, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της έρευνας, είναι ο αυξανόμενος αριθμός Ελλήνων και ξένων μεταναστών, η αποβιομηχάνιση (κυρίως σε Πάτρα και Ξάνθη), η ύπαρξη μειονοτικών πληθυσμών (κυρίως τσιγγάνων στη Μενεμένη, μουσουλμάνων και τσιγγάνων στη Ξάνθη).
- Οι κοινωνικές υπηρεσίες στις περιοχές που εξετάστηκαν αυτοθεωρούνται ανεπαρκείς για να βοηθήσουν σωστά νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικής ένταξης. Τονίστηκαν από όλες η ανάγκη για περισσότερες εξειδικευμένες υπηρεσίες για τους νέους αυτούς, όπως κέντρα νεότητας, προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού, συμβουλευτικής και κατάρτισης, δημιουργικής απασχόλησης, εκπαιδευτικής βοήθειας και οικογενειακής ενίσχυσης.
- Από τις υπηρεσίες επιμελητών των δικαστηρίων ανηλίκων εκφράστηκε η ανάγκη κοινωνικών εταίρων που θα εξασφάλιζαν την υποστήριξη των νέων παραβατών στην ανάκτηση της αυτοεκτίμησής τους, στην απόκτηση δεξιοτήτων και προσόντων και θα παρείχαν συγκεκριμένες ευκαιρίες εκπαίδευσης και εργασίας.

- Οι εκπαιδευτικές αρχές δεν έχουν τις δυνατότητες να εμποδίσουν τους μαθητές από το να φύγουν νωρίτερα από το σχολείο και να προσελκύνονται από τη μαύρη αγορά εργασίας.
- Στις περιοχές που ερευνήθηκαν δεν λειτουργούν όλα τα κέντρα νεότητας και κανένα από αυτά δεν λειτουργεί με την ευθύνη ή τη συνεργασία της τοπικής αυτοδιοίκησης για παροχή ενημέρωσης, συμβουλευτικής και μέσων δημιουργικής απασχόλησης.
- Τα ελάχιστα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για νέους χωρίς πτυχίο γυμνασίου διοργανώνονται από τον ΟΑΕΔ, χωρίς επιδότηση, που θα ήταν απαραίτητη σε έναν νέο παραβάτη και από τη Γ.Γ.Λ.Ε. για μειονεκτούσες κατηγορίες πληθυσμού που δεν ανταποκρίνονται πάντα στα ενδιαφέροντα των νέων.
- Οι τοπικές επαγγελματικές ενώσεις και οι εργοδότες που προσεγγίσθηκαν για τους σκοπούς της έρευνας καταρχήν εμφανίζονται επιφυλακτικοί στο ζήτημα της πρόσληψης νέων παραβατών. Αρκετοί από αυτούς θα δέχονταν να καταρτίσουν νέους στα πλαίσια ενός επιδοτούμενου προγράμματος με κατάλληλη επιστημονική επίβλεψη χωρίς να αποκλείουν την τελική πρόσληψη κάποιων νέων ύστερα από την περίοδο αυτή. Δηλαδή, οι εργοδότες που προσεγγίσθηκαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, φάνηκαν θετικοί στην ιδέα του επιδοτούμενου προγράμματος κατάρτισης του οποίου ένα μέρος θα διεξάγεται σε επιχειρήσεις.
- Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εκφράσθηκε από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και των τεσσάρων κοινοτήτων να συμμετάσχουν στη δημιουργία νέων υπηρεσιών υποστήριξης για κοινωνικά μειονεκτούντες

νέους και νέους παραβάτες. Κανένας Δήμος δεν είχε αναπτύξει ειδική δράση για την κοινωνική – επαγγελματική ένταξη πρώην παραβατών.

Συγκεκριμένα:

Ο Δήμος Νέας Ιωνίας εξέφρασε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ιδέα δημιουργίας ενός προγράμματος κατάρτισης που θα προετοίμαζε νέους παραβάτες και άλλους περιθωριοποιημένους για ένταξη στις κλωστοϋφαντουργικές βιοτεχνίες – βιομηχανίες και για εκπαίδευση στη χειροτεχνία υφάσματος και τον αργαλειό.

Ο Δήμος Μενεμένης Θεσσαλονίκης πρότεινε τον συντονισμό δράσης πέντε διαφορετικών φορέων στην περιοχή, με σκοπό την παράλληλη ανάπτυξη κοινωνικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων για νέους με προβλήματα κοινωνικής ένταξης. Με την υπογραφή ενός αρχικού συμφωνητικού από τους εκπροσώπους των φορέων (Δήμος Μενεμένης, ΕΟΠ, ΝΕΛΕ, Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής και Πολιτιστικής Ανάπτυξης και ΑΡΣΙΣ) συμφωνήθηκε η δημιουργία δικτύου υπηρεσιών εκπαίδευσης, απασχόλησης, υγείας, επαγγελματικής κατάρτισης, κοινωνικών δικαιωμάτων και πολιτισμού για νέους στην περιοχή.

Ο Δήμος Πάτρας έδειξε ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ενός κέντρου νεότητας και πληροφόρησης νεότητας και για τη δημιουργία υπηρεσιών εκπαιδευτικής ενίσχυσης των νέων που κινδυνεύουν να αποχωρήσουν πρόωρα από την εκπαίδευση, σε υποβαθμισμένη περιοχή του Δήμου. Ενδιαφέρον για την πρακτική άσκηση των σπουδαστών του σε τέτοιες δράσεις έδειξε το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Πάτρας. Επίσης, ο ΕΟΠ και η υπηρεσία επιμελητών του δικαστηρίου ανηλικών εκδήλωσαν ενδιαφέρον για σύνδεση με δράσεις για νέους και συμμετοχή σ' αυτό το πλαίσιο συνεργασίας.

Τέλος, ο Δήμος Ξάνθης, εκδήλωσε ενδιαφέρον για συμμετοχή σε πρόγραμμα με αντικείμενο την κατάρτιση και υποστήριξη νέων της περιοχής με τη συνεργασία και της υπηρεσίας επιμελητών του δικαστηρίου ανηλίκων. Το πρόγραμμα σχεδιάζεται να προσφέρει υπηρεσίες και συμβουλευτική σε μεικτή ομάδα νέων στην οποία περιλαμβάνονται εκτός από τους νέους παραβάτες και νέοι από τις μειονοτικές ομάδες και άλλοι.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα, στα πλαίσια της συνεργασίας της NACRO με την ΑΡΣΙΣ, έχει αξιολογηθεί ότι πέτυχε τους σκοπούς του στην προσπάθεια προσφοράς θεωρητικής γνώσης αλλά και συγκεκριμένων δραστηριοτήτων σε ό,τι αφορά στην κοινωνική και επαγγελματική υποστήριξη των νέων παραβατών και των νέων που βρίσκονται σε κίνδυνο σύγκρουσης με το νόμο στην αγορά εργασίας. Θεωρήθηκε επιτυχής η ευαισθητοποίηση του κοινού και η πρόκληση για συμμετοχή τόσο δημόσιων όσο και ιδιωτικών κοινωνικών φορέων, επαγγελματιών και ιδιωτών στη διευκόλυνση της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης αυτής της ομάδας νέων.

4.4. Διαπιστώσεις – Προτάσεις.

Συμπερασματικά⁷²:

Διαπιστώθηκε το σημαντικό όφελος των διεθνών ανταλλαγών εμπειριών, οπτικής, μεθοδολογίας μεταξύ προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και ένταξης στους συμμετέχοντες και προτείνεται η ενίσχυση τέτοιων ανταλλαγών.

⁷² Άρσις, Nacro, Νεανική Παραβατικότητα και Επαγγελματική Ένταξη: Συγκριτική Μελέτη για τις Αναπτυσσόμενες Πολιτικές στην Ελλάδα και Βρετανία, Αθήνα 1994.

Προτείνεται ένα πλαίσιο συγκριτικής μελέτης και παρακολούθησης μοντέλων εφαρμογής προγραμμάτων από όσο γίνεται περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες με σκοπό την καλύτερη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και τη διάχυση της πληροφόρησης στους ενδιαφερόμενους κοινωνικούς φορείς και επαγγελματίες. Το προτεινόμενο πλαίσιο πρέπει να περιλαμβάνει τόσο την καταγραφή επιλεγμένων μεταβλητών από το κάθε πρόγραμμα όσο και επιστημονική έρευνα.

Προτείνεται η συντονισμένη δράση και εργασία των εθνικών φορέων που αναλαμβάνουν την ευθύνη εφαρμογής προγραμμάτων κατάρτισης για νέους παραβάτες. Η από κοινού χρήση στοιχείων από την ευρωπαϊκή εμπειρία συμβάλλει στη βελτίωση των παροχών τους.

Προτείνονται οι προσπάθειες δημιουργίας δεσμών σε τοπικό επίπεδο μεταξύ κοινωνικών υπηρεσιών, θεσμών εκπαίδευσης, κατάρτισης και υγείας, πολιτιστικών δραστηριοτήτων και οικονομικών παραγόντων.

Προτείνεται να προωθηθεί περαιτέρω η ευαισθητοποίηση του κοινού, των επαγγελματιών και άλλων ιδιωτών για την υποστήριξη της συμμετοχής των νέων παραβατών και των νέων που κινδυνεύουν να έρθουν σε ρήξη με το νόμο. Η πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού των νέων μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη συνέργια των τοπικών κοινοτήτων.

